DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Četrtek, 22. septembra 1966

Št. 37, leto XXII

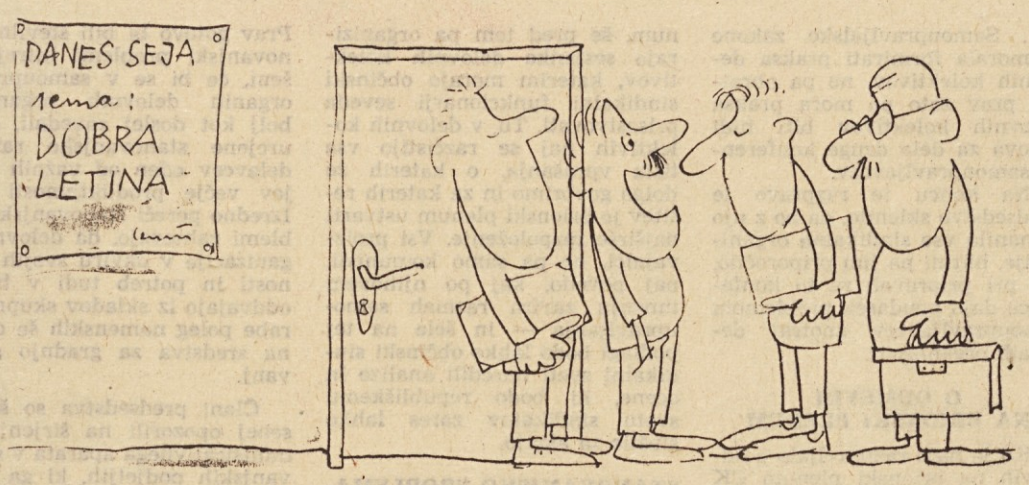

— Se spominjate lanske seje? Med našim sejanjem je zgnilo sedem vagonov krompirja...

Karikatura: ANDREJ NOVAK

SEJA PREDSEDSTVA RS ZSS:

O čem naj razpravlja konferenca samoupravljavcev

Predsedstvo RS ZSS meni, da bi konferenca samoupravljavcev morala razpravljati predvsem o notranjih problemih delovnih kolektivov ● Mnenja o brionskem plenumu ● Stališča do problemov stanovanjskega gospodarstva

Predsedstvo RS ZSS je minuli četrtek na svoji seji pozdravilo pobudo za sklic konference samoupravljavcev, hkrati pa izrazilo prepričanje, da bo ta konferenca res uspela le tedaj, če bo svojo pozornost posvetila tistim problemom, ki so vezani na odnose v delovnih organizacijah. To pa so predvsem vprašanja interne zakonodaje, spoštovanja zakonitosti, določitve in razmejitve odgovornosti in podobna vprašanja, na področju gospodarjenja pa tista vprašanja, ki ne potrebujejo vseobsežnih analiz, temveč samo določene korekture, kot so npr. vprašanja obratnih sredstev, repromateriala itd. Tem vprašanjem bi morale posvetiti največjo pozornost tudi vse sindikalne organizacije, ko se pripravljajo na konferenco samoupravljavcev. V tem okviru je predsedstvo tudi sklenilo, da bo RS ZSS v bližnji prihodnosti imel dva plenuma, posvečena vprašanjem delavskega samoupravljanja in nagrajevanju.

UVODNE MISLI FRANCA POPITA

»Pozdravljamo in podpiramo idejo o sklicu konference samoupravljavcev, mislimo pa, da bo ta konferenca uspešna le tedaj, če se bo bavila predvsem s problemi notranjega življenja delovnih organizacij. Res je, da bi tudi sistemska vprašanja morali razreševati hitreje, kot to delamo sedaj, vendar pa so vseeno v ospredju vprašanja, ki se pojavljajo znotraj delovnih organizacij, v odnosih teh organizacij do občin in vprašanja pravnega sistema, ki že zaostaja za sistemom samoupravljanja.«

S temi besedami je predsednik RS ZSS Franc Popit odprl razpravo o drugi konferenci samoupravljavcev na seji predsedstva RS ZSS, ki je prav tej točki svojega dnevnega reda posvetila največ časa. Svoje mnenje je tov. Popit oprl na rezultate ankete, ki so jo izvedli strokovni sodelavci republiškega sveta v določenem številu podjetij in ki je pokazala, da se samoupravni organi sedaj bavijo predvsem z vprašanji, kot so vprašanja strokovnega kadra, boljše organizacije dela, boljšega poslovanja itd. Sistemska vprašanja so šele na sedmem mestu med vprašanji, s katerimi se sedaj največ bavijo samoupravni organi. »Naš delavec,« je dejal Franc Popit, »ki je dobil večjo možnost gospodarjenja s sredstvi za reprodukcijo, ne misli samo na to, koliko bo porabil za osebne dohodke, temveč se zanima za vse tisto, kar lahko prispeva k boljšemu poslovnemu uspehu njegove delovne

(Nadaljevanje na 2. strani)

Zakonodaja samoupravljavcev

Včasih dobimo zakonski predpis, ki iz različnih vzrokov vzburka duhove v delovnih organizacijah. Res je, da gre pri tem večkrat za nerazumevanje pobud, ki so zakonodajalca dovedle do prav takšnih, ne pa drugačnih zakonskih določb, ne tako redko pa so pripombe na račun novih zakonov upravičene, ker so na en ali drugi način prišli v nasprotje z interesi samoupravljavcev — in to ne zaradi svoje vsebine, temveč zaradi načina in okoliščin, v katerih so bili sprejeti.

V ponazorilo tega naj navedemo dva najnovejša zakonska predpisa:

Spremembam zakona o knjigovodstvu ne gre oporekati; bile so potrebne in so v skladu z interesi vse naše skupnosti. Gre za način, kako so bile uvedene: za izredno kratek rok obvezne uveljavitve teh sprememb, ki mnogim delovnim organizacijam ni dal možnosti pravočasne prilagoditve novemu položaju in ki je prav zaradi tega povzročil mnoge težave in mnogo hude krvi — in to brez prave potrebe.

Tudi pobudi za spremembo dosedanjega načina plačevanja nadomestil za prve tri dni bolezni ni kaj očitati. Prav je tudi, da po novem delovni kolektivi sami določajo višino nadomestil za prve tri dni bolezni, saj je to v skladu z njihovimi samoupravnimi pravicami. Res pa ni prav, da delovni kolektivi ob tem niso bili obveščeni, da je njihova pravica glede minimalnega zneska nadomestil omejena z mednarodno konvencijo, ki jo je podpisala tudi Jugoslavija in ki predvideva, da ta nadomestila ne morejo biti v nobenem primeru bolezni manjša od 50 % osebnega dohodka. Ker to v mnogih kolektivih niso vedeli, so v svoje pravilnike o nadomestilih za prve tri dni bolezni vnesli določila, ki so protizakonita in bodo zato seveda te pravilnike morali še enkrat narediti, oziroma jih popraviti.

Navedli smo dva primera s področja naše zakonodaje, ki sta delovne ljudi prizadela predvsem zato, ker o tem niso bili pravočasno in dovolj informirani. Lahko pa bi navajali tudi različne primere, ko smo dobivali zakone, ki so še kako vplivali na življenje in delo v gospodarstvu in v negospodarstvu, pa vendar pri njihovem pripravljanju ni bilo v zadostni meri slišati glasu samoupravljalskih kolektivov, ali pa celo teh kolektivov nihče ni niti vprašal za njihovo mnenje, čeprav se je zakon nanašal prav na stvari iz njihovega življenja in dela.

V ustavo smo zapisali, da smo družba samoupravljavcev in res se vse naše življenje vedno bolj odvija na liniji samoupravljanja in samoupravnih pravic. Te pravice — in seveda tudi obveze — kot družba zapisujemo v zakonskih aktih, vendar pa praksa — iz katere smo navedli samo nekaj primerov — kaže, da mehanizem tega zapisovanja večkrat ni usklajen z ritmom našega samoupravljalskega življenja, da caplja za tem življenjem in zavira njegov nemoten potek. Ne po vsebini, temveč po načinu delovanja svojega mehanizma naša zakonodaja včasih ni zakonodaja samoupravljavcev, temveč zakonodaja birokratov. Tega pa družba samoupravljavcev ni pripravljena trpeti in zato tudi vedno glasneje izraža svoje nezadovoljstvo ob vsakem primeru, ko birokratska miselnost in način dela prizadene njene interese.

MILAN POGAČNIK

REPORTER JE IZBRAL NASLOV: ZA BOLJŠO RAZSVETLJAVO MESTA

RAZGOVOR S PREDSEDNIKOM GOSPODARSKE ZBORNICE SR SLOVENIJE DRAGOM DOLINŠKOM O GOSPODARSKIH GIBANJIH V LETOŠNJEM LETU

»Delamo po novem, mislimo po starem«

Letošnja gospodarska gibanja, za katera je po eni strani značilna nižja rast industrijske proizvodnje, kakor pa smo jo predvidevali, po drugi strani pa večja usmeritev v izvoz, predvsem na konvertibilna tržišča, nedvomno pomenijo najbolj veren odsev novih pogojev gospodarjenja, ki smo jih ustvarili z reformo. Ob seji Upravnega odbora Gospodarske zbornice SR Slovenije, ki je v sredo razpravljala predvsem o značilnostih in rezultatih gospodarjenja v dosedanjem obdobju letošnjega leta, smo zaprosili za kratek razgovor predsednika zbornice tovariša Draga Dolinška.

Kako ocenjujete v zbornici gibanja industrijske proizvodnje v tekočem letu?

Sorazmerno nizka rast industrijske proizvodnje SRS v prvih osmih mesecih niti ni preveč presenetljiva. Očitno je bilo namreč že vnaprej, da mora zavestno izbrana pot stabilizacije gospodarsva in našega dinarja povzročili določeno zmanjšanje stopnje rasti v proizvodnji. V plansko tržnem gospodarstvu je pač vedno prisoten zakon ponudbe in povpraševanja. Če smo torej z gospodarsko reformo dosegli spremembe v strukturi potrošnje ter zmanjšali obseg kreditiranja obratnih sredstev, smo s tem le odpravili nerealno konjunkturo, ki je bila glavno žarišče inflacije. S tem pa smo seveda začrtali posredno tudi

(Nadaljevanje na 6. strani)

● STR. 2 INVESTICIJSKA FRONTA ŠE VEDNO PREŠIROKA

● STR. 3 MOŽ, KI VELIKO VIDI, PA PREMALO IZKORISTI

● STR. 4 OB TEDNU BORBE PROTI TUBERKULOZI

● STR. 5 NASILJE ALI SAMOPOMOČ

● STR. 6. BREZ PROIZVODNEGA PROGRAMA NE GRE

● STR. 8 VSAKI DVE MINUTI EN ŠTEDILNIK

● STR. 10 POT DO ZAUPANJA IN ODGOVORNOSTI

SPREMEMBE V ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU

Zdravilišča v mlinih ekonomike

Predstavniki slovenskih zdravilišč, ki so se na pobudo občinskega sindikalnega sveta sestali v Celju, so od predsednice zveznega socialno zdravstvenega zbora Olge Vrabič želeli dobiti odgovor na vprašanje: Naj v sedanji situaciji še zadržujemo strokovne »zdraviliške« delavce, ki smo jih s težavo spravili skupaj v zadnjih letih, ko pa bo v naslednji mesecih zmanjkalo sredstev za osebne dohodke? Za tem vprašanjem se je skrivalo še »podvprašanje«: se bodo pravkar sprejeti predpisi, ki izvzemajo »zdravljenje z naravnimi zdravilnimi faktorji« iz osnovnega zdravstvenega varstva, kaj spremenili?

V razpravi so predstavniki zdravilišč nanizali vrsto težav, v katerih so se znašli kolektivi zadnje mesece, še posebno po sprejetju novih predpisov. V razpravi pa so bile nakazane tudi rešitve, ki jih pa, žal, predstavniki zdravilišč najbrž niso povsem dojeli, sicer ne bi ob koncu razgovora na vprašanje predsednika odbora za družbene službe občinskega sindikalnega sveta Igorja Ponikvarja: ali je bil namen razgovora dosežen, odgovorili z odločnim: NE.

Ne bo napak, če povzamemo iz razprave najbolj tehtne probleme, ki so jih povedali predstavniki slovenskih zdravilišč, kajti kot rečeno, razgovor ponuja tudi rešitve.

— Člen v verigi zdravljenja je z novimi predpisi preščipljen, strokovna vez je pretrgana, je povedal predsednik zveze naravnih zdravilišč. Zdraviliščem grozi nepopravljiva škoda, če problemov zdraviliškega zdravljenja zavarovancev ne bi v najkrajšem času uredili. Praktično odhajajo sedaj zadnji, ki so še dobili napotnice za zdravilišča. Kajti že od letošnjega januarja naprej je bil pritok zavarovancev čedalje manjši, sedaj pa je popolnoma usahnil. In to prav sedaj, ko so naravna zdravilišča na osnovi republiških zakonskih določil, predpisov in skrbi za zdravje človeka vložila mnogo sredstev in naporov za ohranitev zdravstvene službe v zdraviliščih.

— Zadnji zavarovanec je pred nekaj dnevi nastopil zdravljenje v Radencih, ki so letos julija dobile status zdravilišča za rehabilitacijo srčnih bolnikov. Dogovori, ki smo jih imeli z interno kliniko v Ljubljani, da nam bo pošiljala tiste paciente, ki jim ni več treba biti na kliniki, pa so še potrebni zdravljenja, so padli v vodo, ker socialno zavarovanje ne da sredstev, je povedal šef internist tega zdravilišča.

Rogaška Slatina ima od 600 razpoložljivih postelj samo še 16 zasedenih s pacienti na račun socialnega zavarovanja. V Dobrno zadnji mesec in pol klinika za ginekologijo in porodništvo ni poslala nobene pacientke, čeprav jih je prej redno pošiljala vsaj 90 na mesec. V zdravilišču pravijo, da bodo morali odpustiti 180 delavcev od 250-članskega kolektiva.

Ni še leto tega, kar so republiške strokovne komisije izdelale zadnja navodila za indikacije in kontra indikacije kopališko klimatskega zdravljenja in določile standarde zdraviliščem. V pogodbah, ki so jih vsako leto in tudi letos podpisala zdravilišča s socialnim zavarovanjem, je rečeno, da morajo dajati prednost zavarovancem, ne pa se ukvarjati s turizmom. Več ali manj so se zdravilišča tega opozorila držala. Zakaj tudi ne? Sredstva socialnega zavarovanja so bila zagotovljena in zavarovanci so skrbeli za to, da so bile kapacitete polno zasedene. Še več, včasih je bil naval tak, da so morali ljudje čakati po več mesecev na sprejem.

In sedaj smo pri dveh bistvenih problemih. Prvi pogojuje drugega ali obratno. **Zdravilišča so širila svoje kapacitete preko samo medicinsko utemeljenih**

(Nadaljevanje na 4. strani)

REZERVIRANI STOLPEC

Anica Lipnik

predsednik IO sindikalne podružnice Tovarne nogavic Polzela:

● V vašem kolektivu prevladujejo ženske. Kako je poskrbljeno za otroško varstvo?

Vse do danes je bilo vprašanje otroškega varstva v naši delovni organizaciji zelo pereče. V tovarni je zaposlenih namreč več kot 600 žensk. No, po dolgem času nam je le uspelo vsaj delno organizirati varstvo naših najmlajših. V »polzelskih stolpičih« smo dobili prostore za otroški vrtec, v katerem bo poskrbljeno za 60 malčkov. Od šestih zjutraj pa do osmih zvečer bo torej precej naših otrok na varnem. Imeli bodo seveda celotno oskrbo.

Otvoritev vrtca bo prav te dni. Vem, da s tem še ne bo v celoti rešeno vprašanje otroškega varstva, saj so potrebe precej večje in bo vrtec za vse pretsen. Problem je tudi v tem, da prihajajo ljudje na delo iz vseh mogočih krajev in stanujejo tako daleč od tu, kjer so zaposleni, da se bo zares težko odločiti, kje še organizirati otroško varstvo.

Seveda predstavljajo potrebna sredstva vprašanje zase. Samo oprema vrtca je to pot veljala našo delovno skupnost več kot 20 milijonov S-din. Vendar, glede na to, da smo pred leti sprejemali v glavnem le mlade ljudi, ki so se do danes v večini že poročili in dobili otroke, bo treba čimprej poskrbeti tudi zanje.

Janez Barborič

predsednik IO sindikalne podružnice Železarne Štore

● Strokovne službe so izdelale pri vas dva predloga za nadomestilo osebnega dohodka za prve tri dni bolezenskega dopusta. Kateri sta ti dve varianti in za katero se bolj zavzemajo vaši ljudje?

Obratni delavski sveti prav te dni precej razpravljajo o tem, kako bi najboljše rešili to vprašanje. Po prvi varianti naj bi prejel delavec, ki je v tekočem letu prvič zbolel, 80-odstotno nadomestilo, če bi zbolel drugič pa le 60-odstotno. Kolikor zaradi bolezni človek že tretjič v letu ne bi prišel na delo, ali na primer celo četrtič, potlej bi bilo nadomestilo le 50-odstotno. Za epidemijska obolenja predvideva prva varianta 80-odstotno nadomestilo.

Po drugem predlogu bi prejel človek zaradi bolezni in poškodbe, do katere ni prišlo po njegovi krivdi, 80-odstotno nadomestilo (za poškodbe na delu bodo morali upoštevati zakon o 100-odstotnem nadomestilu). Za poškodbe, ki bi nastale v službi po krivdi delavca in za kakršnokoli nezgodo, ki ne nastane na delovnem mestu, predvideva druga varianta samo 50-odstotno nadomestilo.

Ne vem, za kateri predlog se bo odločila večina. Poudarili smo, da je dopustna tudi tretja varianta. Veseli me, da se v splošnem zavzemajo ljudje za ostrejše kriterije.

Stane Merjasec

predsednik IO sindikalne podružnice Metalka, Ljubljana:

● Slovite kot samoupravno dobro informiran kolektiv. Obveščate samo navzdol ali tudi mnenja delavcev pridejo do samoupravnih organov?

Poglejte naš interni časopis! Poleg utemeljenih in obrazloženih sklepov samoupravnih vodstev boste našli v njem zelo veliko prispevkov iz delovnih enot. Čeprav smo menda vsi takšni, da raje govorimo, kot pišemo, se delovne enote poslužujejo glasila, zlasti za kritične pripombe k osnutkom različnih pravilnikov. Predvideno delitev osebnih dohodkov, še celo pa gibljivega dela, so tehtno, utemeljeno in pogumno skritizirali. Še pestrejše in številnejše pa so bile pripombe delovnih enot k osnutku pravilnika o delovnih razmerjih.

Upam si reči, da naš sindikalni odbor podžiga ta skupna prizadevanja za dobro ureditev interne zakonodaje, ki naj zlasti članstvu na nižjih delovnih mestih — po trgovinah in skladiščih — zavaruje delavske in samoupravljalske pravice. Sindikalnih sestankov ne sklicujemo, na vsakem sestanku delovnih enot pa je prisoten tudi član našega izvršnega odbora, tako da smo na tekočem z vsem, kar se godi v podjetju. In da po potrebi tudi ukrepamo. Med drugim smo se odločno zoperstavili delavskemu svetu, ki je sklenil namenska sredstva za letni oddih vložiti v sklade podjetja. Naša intervencija je uspela. Ker smo bili dobro obveščeni o razpoloženju kolektiva, je morala uspeti.

Beno Češek

predsednik IO sindikalne podružnice Kresniške industrije apna, Kresnice:

● Zavoljo nepremišljene investicijske politike je vaše podjetje pred časom zašlo v hude težave. Ali ste se že prikopali na zeleno vejo.

Drži, da smo preživljali težke čase, vendar je to v glavnem že za nami. Izmed vseh izkušenj pa je najvažnejša ta, da medsebojne razprtije ne vodijo nikamor. Z drugimi besedami: ko smo že enkrat spoznali vzroke naših težav in sprejeli dogovor o našem bodočem delu, je bilo najvažnejše to, da bi se dogovora tudi držali.

Lahko rečem, da so naši ljudje vse to razumeli. Tisti, ki so še ostali nejeverni, da ne bomo mogli prelomiti s staro prakso, ko so v imenu kolektiva odločali le nekateri posamezniki, zdaj spoznavajo, da ni šlo za prazne besede. Tako je pri vseh članih kolektiva delovna vnema postala naravnost vzgledna. Ob takšnem vzdušju pa smo se lahko spoprijeli z mnogimi problemi v zvezi z organizacijo dela in proizvodnje. Naj bo dovolj, če povem, da smo pri tem imeli kar srečno roko.. Zdaj, ko nas je le 160, dosegamo za približno 15 odstotkov večjo proizvodnjo, kot smo jo na primer lani, ko je bilo zaposlenih dvajset delavcev več. S tem smo brez omembe vrednih investicij že dosegli rekordno proizvodnjo v vsej zgodovini našega podjetja. Zato ni niti najmanj čudno, da povprečni osebni dohodki v našem podjetju dosegajo 80.000 S-din in da med nami ni nikogar, ki bi dobival manj kot 65 tisočakov.

O čem naj razpravlja konferenca SAMOUPRAVLJAVCEV

(Nadaljevanje s 1. strani)

organizacije. Vse to je sedaj pri delavcih pred sistemskimi vprašanji in zato naj se naša akcija glede nadaljnjega razvoja samoupravljanja usmeri na vprašanja notranjega življenja delovnih organizacij in proti vsem tistim odnosom, ki zavirajo polno uveljavitev samoupravljavcev.«

RAZPRAVA O VSEBINI KONFERENCE SAMOUPRAVLJAVCEV

V razpravi, ki se je nato razvila, so člani predsedstva opozorili na nekatera vprašanja, o katerih bi po njihovem mnenju konferenca morala povedati svojo besedo.

Medtem ko je I. kongres delavskih svetov dal poudarek potrebi zagotovitve materialne osnove delavskega samoupravljanja — je bilo rečeno v razpravi — bi morali sedaj posvetiti polno pozornost predvsem odnosom, ki se razvijajo na že obstoječi materialni osnovi delavskega samoupravljanja, ki včasih že prerašča notranje odnose v delovnih kolektivih. Konferenca bi zato morala okrepiti samoupravljalske odnose v delovnih organizacijah, dati poudarek interni zakonodaji v podjetjih, zakonitosti, vprašanju avtoritete, odgovornosti itd. Na tem področju je največ ostankov birokratskih tendenc, z druge strani pa tudi največ pojavov anarhičnosti.

Glede gospodarske problematike konferenca ne bi smela razpravljati tudi o tako kompliciranih vprašanjih, kot so npr. vprašanja kreditne politike, deviznega režima, cen itd. Ta vprašanja že dalj časa proučuje posebna komisija jugoslovanskih ekonomistov, ki pa ni prišla kaj prida naprej in bi zato bilo nerealno pričakovati, da bi jih lahko razrešila konferenca samoupravljavcev. Ta konferenca pa bi lahko koristno vplivala na urejanje takšnih vprašanj, kot so npr. vprašanje obratnih sredstev, repromateriala in podobna vprašanja, za katerih rešitev niso potrebne neke obsežne študije, temveč samo korekture sedanjega stanja. Predvsem pa bi konferenca morala zahtevati uzakonitev načela dohodka, ki smo ga sicer oznanili, ne pa tudi uveljavili, saj imamo zaradi raznih predpisov še vedno fiskalne odnose med gospodarstvom in skupnostjo. Narobe bi bilo, če bi mislili, da bo konferenca rešila vsa pereča vprašanja; če pa se bo omejila na nekaj najbolj važnih, potem lahko bistveno prispeva k rešitvi teh vprašanj.

Mimo ostalega bi konferenca samoupravljavcev morala razpravljati tudi o oblikah in načinih samoupravljanja, ki že dalj časa niso več v skladu z njegovo vsebino, zakonski predpisi pa onemogočajo nove oblike in načine samoupravljanja, ki bi jih želeli uveljaviti delovni kolektivi. Samoupravljalske zakone bi morala formirati praksa delovnih kolektivov, ne pa obratno; prav zato pa mora praksa delovnih kolektivov biti tudi osnova za delo druge konference samoupravljavcev.

Na koncu te razprave je predsedstvo sklenilo, da bo z njo seznanilo vse sindikalne organizacije, hkrati pa jim priporočilo, naj pri pripravah za to konferenco dajo poudarek problemom samoupravljavcev znotraj delovnih organizacij.

O ODMEVIH NA BRIONSKI PLENUM

Ko je nato razpravljalo o odmevih na brionski plenum CK ZKJ na terenu, je predsedstvo ugotovilo, da sedanji način kontaktiranja republiškega vodstva sindikatov s sindikalnimi organizacijami glede raznih političnih analiz ni zadovoljiv. Ti kontakti se namreč večkrat omejujejo na predsednike občinskih sindikalnih svetov in zato so v takih slučajih mnenja o raznih političnih vprašanjih, mnenja posameznikov, ne pa mnenje sindikalnih organizacij. V razgovorih s posamezniki je seveda od teh posameznikov odvisno, kako ocenijo razne stvari, potem pa tudi to, kako izvajajo sklepe s teh kontaktov. Predsedstvo je zato poudarilo, da bo v bodoče v tem pogledu delalo s sindikalnimi forumi, ne pa s posamezniki. Zato je sklenilo priporočiti vsem občinskim sindikalnim svetom, da se sestanejo in preanalizirajo brionski plenum, še pred tem pa organizirajo sestanke delovnih kolektivov, katerim morajo občinski sindikalni funkcionarji seveda prisostvovati. Tu, v delovnih kolektivih naj se razčistijo vsa tista vprašanja, o katerih že dolgo govorimo in za katerih rešitev je brionski plenum ustvaril najširše razpoloženje. Vsi proizvajalci, ne pa samo komunisti, naj povedo, kaj po njihovem mnenju zavira razmah samoupravljanja — in šele na tej podlagi bodo lahko občinski sindikalni sveti naredili analize in ocene, ki bodo republiškemu svetu sindikatov zares lahko služile za akcijo.

STANOVANJSKO PROBLEMATIKO VKLJUČITI V SAMOUPRAVNO DEJAVNOST

Predsedstvo je razpravljalo tudi o problemu stanovanjske gradnje in o gospodarjenju s stanovanji v novih pogojih. V razpravi je bilo poudarjeno, da gradnja stanovanj tako počasi napreduje predvsem zaradi nedograjenega kreditnega sistema. Banke so se premalo potrudile, da bi z boljšimi pogoji pridobile varčevalce — bodisi posameznike bodisi delovne kolektive — ki bi namensko oročali sredstva. Res pa je tudi, da se v mnogih delovnih organizacijah vprašanje kreditiranja gradnje stanovanj prepočasi vključuje v okvir samoupravne dejavnosti. Še vedno so primeri, da o teh vprašanjih odločajo posamezniki ali ozek krog ljudi, ki sami že imajo stanovanja. Prav gotovo bi bili številni stanovanjski problemi hitreje rešeni, če bi se v samoupravnih organih delovnih organizacij bolj kot doslej zavedali, da so urejene stanovanjske razmere delavcev eden od važnih pogojev večje produktivnosti dela. Izredno pereči stanovanjski problemi zahtevajo, da delovne organizacije v okviru svojih možnosti in potreb tudi v bodoče oddvajajo iz skladov skupne porabe poleg namenskih še dodatna sredstva za gradnjo stanovanj.

Člani predsedstva so še posebej opozorili na širjenje administrativnega aparata v stanovanjskih podjetjih, ki ga pogojujeta nizka strokovnost njihovih kadrov in zastarel način poslovanja. Nujno je treba racionalizirati službo stanovanjskih podjetij, združiti preveč razdrobljena podjetja, sodobneje organizirati inkasantsko službo, zlasti pa analizirati funkcionalne stroške stanovanjskih podjetij, ki niso majhni, saj ponekod »požrejo« 13 % stanarine.

Predsedstvo je sprejelo sklepe in stališča, kako naj se sindikati aktivno vključijo v razreševanje stanovanjskih problemov. Sindikalne organizacije v delovnih kolektivih naj predvsem zahtevajo, da samoupravni organi do začetka naslednjega leta sprejmejo kratkoročne in srednjeročne programe za razreševanje stanovanjskih vprašanj v svojih kolektivih.

M. P.

SEJA PREDSEDSTVA OBSS CELJE

Razprave prenesti v kolektive

Ko je predsedstvo občinskega sindikalnega sveta v Celju prejšnji teden razpravljalo o gospodarskih gibanjih v prvem polletju letošnjega leta, se ni zadovoljilo zgolj z ugotovitvijo, da analize gospodarjenja, ki jih je izdelala občinska skupščina, pomenijo bolj podobo stanja kot pa analizo vzrokov, ki so vplivali na konkretne gospodarske dosežke, po katerih pa zaostajajo za predvidevanji.

V razpravi so namreč poudarili, da so vzroki zaostajanja za planom podobni kot drugod v Sloveniji in v državi in da so že pred časom priporočili delovnim organizacijam, naj te vzroke čimprej poskušajo odpraviti. Vsa priporočila, razen sindikalnih tudi tista, ki jih je na kolektive naslovila občinska skupščina, pa so naletela na precej gluha ušesa, ker niso bila naslovljena na pravi naslov, naravnost na delovne kolektive kot celoto. Izkušnje so namreč pokazale, da pogovori in dogovori na ravni podjetij, torej le ob udeležbi najbolj odgovornih predstavnikov, ne vodijo nikamor in da pravzaprav pogojuje neaktivnost in neodgovorno delo večine članov kolektivov od vodilnih navzdol. V takšnem ozračju pa se seveda zelo težko in počasi razrešujejo problemi, ki ne tiščijo le prizadetih kolektivov, marveč posredno prizadevajo tudi ostale občane. V zvezi s tem so kot značilen primer omenili razprave o integraciji v trgovini, ki občane vse manj zadovoljuje. Razprave o tem pa niso prišle do kolektivov, ker so se že prej azbliniile v nič ob osebnih interesih vodilnih posameznikov. Sposobnejša in bolj organizirana trgovina, kot je sedanja, bi lahko potrošnikom nudila več in s tem zajezila precejšen del sedanjega odliva kupne moči. Izračunali pa so, da občani celjske komune vsako leto v drugih občinah pustijo toliko denarja, da bi samo na račun prometnega davka, ki ga s tem izgubi občina, lahko letno zgradili vsaj eno novo šolo. Kaj pa bi lahko na račun povečanega obsega poslovanja z lastnimi sredstvi zgradila trgovina, je pa še povsem drugo vprašanje.

Prav zavoljo takšnih in podobnih pojavov prilaščanja samoupravnih pravic kolektivov je predsedstvo ObSS Celje sklenilo, naj bi v prihodnje o vseh važnejših gospodarskih zadevah obvezno in redno razpravljale tudi sindikalne podružnice v delovnih organizacijah. Razprav pa naj ne bi gradile zgolj na informacijah vodstev podjetij, marveč tudi na ustreznem gradivu, ki ga sicer pripravljajo občinska skupščina in družbeno politične organizacije v občini. Po mnenju predsedstva bi po tej poti laže mobilizirali ljudi, vplivali pa bi tudi na plodnejše delo zbora delovnih skupnosti pri občinski skupščini. Predvsem pa, kar je najbolj važno: delovnim ljudem bi omogočili, da dobijo prave, celovito obdelane informacije o svojem delu in obenem možnost, da povedo in uveljavljajo tudi lastna stališča.

-mG

SEJA PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV INDUSTRIJE IN RUDARSTVA

INVESTICIJSKA FRONTA ŠE VEDNO PREŠIROKA

Predsedstvo republiškega odbora sindikata delavcev industrije in rudarstva je na svoji zadnji seji razpravljalo o nekaterih problemih srednjeročnega plana SRS in vprašanjih v zvezi z načrtovanjem in izvajanjem investicijske politike.

Predsedstvo pozdravlja pobudo Zavoda za plan SR Slovenije, da bi še pred izdelavo dokončnega osnutka plana razpravljali o tistih vprašanjih, o katerih so se v dosedanjih razpravah izoblikovala različna stališča. Vendar pa predsedstvo hkrati ugotavlja, da Zavod za plan ni posredoval dovolj jasnih lastnih stališč do predlogov, ki so se doslej izoblikovali v praksi. Ali ne bi bila nadaljnja razprava veliko olajšana na primer s tem, če bi sestavljavci osnovnega gradiva kritično ocenili posamezne predloge, saj kot strokovnjaki nemara najbolje poznajo realne možnosti našega nadaljnjega gospodarskega razvoja? Tako bi se razprava lahko osredotočila na tisto, kar je realno uresničljivo.

Sicer pa se predsedstvo RO sindikata delavcev industrije in rudarstva strinja s stališčem zavoda za gospodarsko planiranje, da je treba čvrsto planirati le tisto, na kar lahko zanesljivo vplivajo družbeno politične skupnosti. Za vse ostalo pa naj bi plani imeli le značaj predvidevanj. S fiktivnimi sredstvi namreč v prihodnje ne bi smeli več računati v planu, še manj pa na osnovi učinka teh sredstev predvidevati nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj.

Glede stopnje rasti družbenega proizvoda pa se člani predsedstva ne strinjajo niti z zagovorniki tako imenovane visoke niti tako imenovane nizke razvojne stopnje. Preden bi se odločili za prvo ali drugo ali pa celo za nekaj tretjega, je treba videti naše dejanske možnosti. V nasprotju z namenom reforme bi bilo, če bi nadaljevali s pospešenim gospodarskim razvojem, še preden smo odpravili vzroke neskladnih gospodarskih gibanj in preden smo zajezili inflacijo.

O delitvenih razmerjih pa predsedstvo RO sindikata delavcev industrije in rudarstva meni tole: vodilo za sestavo plana naj bodo skupščinska stališča o spremembi delitve v korist osebne in splošne potrošnje, kajti samo uresničitev teh stališč lahko zajezi še žive investicijske apetite. Pri tem pa predsedstvo seveda ne nasprotuje investicijam v modernizacijo podjetij.

V zvezi z izvajanjem investicijske politike predsedstvo meni, da je treba politično zaostriti odgovornost vseh tistih, ki dovoljujejo še vedno preširoko investicijsko fronto, ki sicer pomeni glavni vzrok sedanjih nestabilnosti v gospodarstvu. V zvezi s tem bo predsedstvo poslalo posebno pismo zvezni skupščini in gospodarskemu zboru republiške skupščine.

-mG

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo izdaja ČZP Delavska enotnost v Ljubljani. List je ustanovljen 20. novembra 1942. Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik

MILAN POGAČNIK

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ul. 4, poštni predal 313/VI, telefon uredništva 31 66 72, 31 24 02 in 31 00 33, uprave 31 00 33. Račun pri Narodni banki v Ljubljani, št. NB 501-1-365 — Posamezna številka stane 50 N-par — 50 starih din — Naročnina je četrtletna 6,50 N-din — 650 starih din — polletna 13 N-din — 1300 starih din in letna 26 N-din — 2600 starih din — Rokopisov ne vračamo — Poštnina plačana v gotovini — Tisk in klišeji ČZP »Ljudska pravica«, Ljubljana

IZ RAZGOVORA S PREDSEDNIKOM SINDIKATA V »ITASU« ALOJZEM ČAMPO

MOŽ, KI VELIKO VIDI PA PREMALO IZKORISTI

Marija Goršetova je tistega dne že kdo ve kolikič v samokolnici peljala kovinske ostružke na prostor, ki je v kočevski tovarni Itas določen zanje, ko sem jo vprašala, koliko zasluži. 52.000 S-din je dobila prejšnji mesec, mi je rekla, koliko bo ob mesecu, pa ne ve. Niti, kako se ji oblikuje osebni dohodek.

»Sestankov nimamo. S kom naj bi jih pa imeli? Potem je Goršetova previdno popravila: »Malokdaj se ‚potrefi', da jih imamo.«

Tako mi je dala temo za razgovor s predsednikom sindikalne podružnice v tej kočevski tovarni.

»Sindikat ne sklicuje sestankov,« se je medlo branil tov. Alojz Čampa. »Samoupravni organi, centralni in po delovnih enotah so tako aktivni, da sindikalni sestanki niso potrebni.«

Marija Goršetova je demantirala to izjavo. Ne ve, kako se ji oblikuje zaslužek... Toda Marije ni bilo v pisarni tov. Čampe. Morda tudi ne ve, da bi jim moral sindikalni odbor obrazložiti delitveni sistem, zlasti, ker mnogi delavci s sedanjim niso zadovoljni. Tov. Čampa je sam osebno prizadet zaradi neobjektivne ocene delovnih mest.

»V sindikatu bi več delal,« je nadaljeval tov. Čampa, »toda trpelo bi moje redno delo. Varnostni tehnik sem... Že tako moje delovno mesto podcenjujejo. Po zadnji oceni delovnih mest so mi kot vodji varnostne službe priznali 164 točk, vodji organizacijsko planskega oddelka, ki prav tako nima nobenega sodelavca in vodi torej samega sebe pri delu — pa 217 točk. Oba imava zaključeno tehnično srednjo izobrazbo in odgovorne naloge...«

»O čem je doslej razpravljal vaš sindikalni odbor?« sem na videz prekinila razgovor o kriviočnem vrednotenju dela.

»Odkar sem izvoljen, smo se dvakrat sestali. Razpravljali smo o počitniških domovih, penzionskih cenah, o letnem oddihu in o denarnih prispevkih zanj...«

»Nikdar pa o vprašanjih, ki pri vas kalijo notranje odnose?«

»Dopoldne ni časa za sestanke, da bi popoldne zastonj delal za sindikat, mi pa ne pride na misel. Kdo pa še zastonj kaj naredi?«

Če bi se najin pomenek končal s tem odgovorom, bi lahko rekla, da je tov. Čampa eden izmed najslabših predsednikov sindikalnih podružnic. V resnici pa ni. Kot varnostni tehnik je vedno med delavci, marsikatero njihovo pripombo prenese na seje samoupravnih organov.

»Na delavskem svetu sem se odločno zavzel, da nam tuji strokovnjaki ocenijo delovna mesta. Prvo analizo je sicer sestavil zunanji strokovnjak, toda na pritisk nekaterih članov kolektiva jo je moral precej spremeniti. Naslednjo je izdelala naša komisija. Zgodilo se je pa ravno tako z njo kakor s prvo. Upravni odbor jo je sfriziral Jaki v prid in Janezu, ki

je manj priljubljen, v škodo. Trideset točk gor ali dol. Zato sem se odločno zavzel, da angažiramo zunanje sodelavce in njihove predloge spoštujemo, sicer pri nas ne bomo nikdar pravično delili osebnih dohodkov.«

Svojo objektivno kritičnost pa je tov. Čampa dokazal tudi, ko sva se pogovarjala o gospodarjenju v Itasu.

»Pri nas varčujemo z dinarji, milijone pa mečemo stran,« je dejal. »Varčevati smo začeli pri metlah in pisarniškem papirju, ne rečem, da brez potrebe, toda kovinske odpadke, ki bi jih lahko drugo podjetje uporabljalo za redno proizvodnjo, še vedno prodajamo podjetju DINOS po bagatelnih cenah. Komerciala bi lahko znatno povečala našo gospodarnost, ne samo z ugodnejšo prodajo kovinskih ostružkov, ampak tudi s smotrnejšo prodajo oziroma ponudbami. Namesto, da sprejema naročila za avtomobilske prikolice, ki sta komaj po dve enaki, naj bi kupce prepričala, da bi naročili serijske izdelke. Pritožujemo se nad pomanjkljivo organizacijo dela, saj ne more biti dobra, če izdelujemo domala vsak izdelek drugače oziroma skoraj same prototipe. Tu so naše največje proizvajalne rezerve in varčevalne možnosti. Oddelki pripravijo proizvodni načrt za naslednji mesec, naročijo pripravljalnici material, potem ti pa komerciala pade vmes s spremenjenimi naročili. Narezani material obleži, pripraviti je treba novega in z delom hiteti in hiteti... Kljub temu pa produktivnost trpi. Ob istem številu ljudi kot lani se je proizvodnja sicer povečala za 40 %, toda predvsem zaradi novih strojev in bolje urejenega proizvodnega traku.«

»Delavci torej le manj fizično trpijo? Pa osebni dohodki?«

»Odkar so v proizvodnji plačani po izdelkih, so se prejemki zelo povečali. V nekem oddelku s 50 delavci jih polovica več zasluži kot obratovodje. Treba pa bo popraviti še nerealne normative, zaradi česar so nekateri privilegirani, drugi pa diskriminirani.«

Med zanimivo kritično razlago tov. Čampe sem pomislila, ali omenjeni problemi ne bi bili že vsaj na pol rešeni, če bi svojo kritičnost aktiviral v sindikatu in pred samoupravnimi organi nastopal ne le v svojem imenu, ampak kot »odposlanec« sindikalnega članstva, po predhodnem razgovoru z njim in s sindikalnim odborom. Njegovo osebno stališče bi bilo v tem primeru kolektivno stališče, izraz skupne volje, ki je v kolektivu z razvitim samoupravljanjem — ukaz!

Z OBČINSKIH SINDIKALNIH SVETOV

● MARIBOR:

Pri občinskem sindikalnem svetu Maribor-Center deluje komisija za socialno-zdravstvena vprašanja. Pestrost industrijske oziroma gospodarske dejavnosti in s tem tudi problematike mariborskega bazena sili komisijo, da tesno sodeluje še z ostalimi institucijami, in sicer: s službo inšpekcije za delo, z zavodom za zdravstveno varstvo, z dispanzerjem za medicino dela ter z društvom inženirjev in tehnikov. K tako široko zastavljenemu sodelovanju oziroma k teamskemu delu jih sili potreba po urejanju kompleksnega varstva pri delu. Pri dosedanjem delu ugotavljajo, da so mnogokrat ovira za učinkovitejše izvajanje varstva pri delu dolgotrajni in komplicirani postopki za preverjanje dokumentacije o varnostnih napravah, ki so jo pošiljali v Ljubljano. Mnenja so, naj bi bile ustrezne institucije, ki bi bile pooblaščene izdajati strokovna mnenja oziroma ateste o varnostnih napravah, čim bliže proizvodnji. Tako bi poleg ažurnosti dosegli tudi solidnejše preverjanje funkcionalnosti raznih varnostnih naprav. Obenem pa bi strokovnjaki ustreznih institucij — ki naj bi bile organizirane po industrijskih bazenih in na zahtevo industrije — lahko nudili neprecenljivo strokovno pomoč pri izvajanju varstva pri delu. nn

OD VSEPOVSOD

Ali izplačati direktorju devetdeset milijonov?

Po pogodbi, ki jo je v začetku lanskega leta podpisal inženir agronomije Angel Šumanski in na kateri so sopodpisniki predstavniki KIK Ovće polje in predsednik skupščine občine Sveti Nikole, bi ta agronom moral dobiti okoli 90 milijonov dinarjev za uspešno delo, ki ga je do sedaj opravil. Takšen dohodek pa bi po mnenju nekaterih (tudi po mnenju predsednika občinskega sindikalnega sveta v Svetem Nikolu) presegel »vse priznane norme v naši družbi«.

KIK Ovće polje je bil na tem, da ga likvidirajo, ker so njegove izgube po zaključnem računu za leto 1964 znašale eno milijardo in 386 milijonov S-dinarjev. Namesto do likvidacije pa je prišlo do prisilne uprave. Za prisilnega upravitelja je bil imenoval inž. Šumanski, ki je januarja letos postal tudi direktor tega kombinata. Kot prisilni upravitelj je Šumanski po že omenjeni pogodbi dobil pravico, da — mimo plače seveda dobi tudi 10 % vsote, ki jo bo KIK Ovće polje lahko oddvojil v svoje sklade.

Rezultati enoletnega poslovanja kombinata pod vodstvom inž. Šumanskega pa so vse iznenadili: povprečni osebni dohodki zaposlenih v tem kombinatu so se povečali za trikrat in znašajo približno 70.000 S-din mesečno, v sklade kombinata pa so oddvojili 900 milijonov S-din...

Šumanski pravi, da ti rezultati niso samo njegovo delo in zato predlaga, da se večji del tistih 90 milijonov dinarjev vnese v sklade kombinata.

... v jugoslovanskih sindikatih

Centralni svet

Kadrovska politika — po starem

Komisija za izobraževanje in kulturo CS ZSJ je na svoji zadnji seji sklenila na vse načine spodbujati delovne organizacije, da uvedejo boljšo kadrovsko politiko in uspešneje kot do sedaj organizirajo izobraževanje proizvajalcev.

Komisija je to sklenila iz dveh razlogov: smo pred novimi ukrepi, ki bodo še poostrili pogoje gospodarjenja in s tem še ostreje postavili v prvi plan vprašanje strokovnosti proizvajalcev, z druge strani pa statistični podatki govorijo, da v kvalifikacijski strukturi zaposlenih od leta 1961 nismo zabeležili kakega posebnega izboljšanja.

Po teh podatkih dela sedaj v našem gospodarstvu okoli 35 odstotkov nekvalificiranih delavcev, pri tem pa polovica vseh naših delovnih organizacij nima pravilnikov o izobraževanju in porabi za izobraževanje delavcev manj kot polovico sredstev, ki jih imajo v ta namen na voljo. Kadrovske službe v podjetjih so slabo organizirane in kar je še slabše — večina »kadrovnikov« ima nizko splošno šolsko izobrazbo, posebno izobrazbo za kadrovsko službo pa le neznatno število.

Srbija

Zadetek v polno

Zakaj se delitev dohodka tako počasi prenaša na delovne enote? Kdo preprečuje uvajanje oblik nagrajevanja in pravičnejšo delitev zaslužka? Doklej bodo nerentabilni obrati živeli na račun dohodka drugih obratov in dobrih delavcev? Kakšna je vloga administracije v delovnih organizacijah in v kakšni meri vsiljuje svoje mnenje samoupravnim organom?

To je bilo nekaj vprašanj, ki so jih pristojni najpogosteje postavljali na nedavnem sestanku, ki ga je sklical občinski sindikalni svet v Leskovcu. Udeležili so se ga predsedniki delavskih svetov, upravnih odborov in sindikalnih podružnic velikega števila gospodarskih organizacij v tem znanem srbskem tekstilnem središču. Udeleženci sestanka so podprli sklic zvezne konference samoupravljavcev, pri tem pa so zahtevali, da se predhodno skliče zbor samoupravnih organov leskovške komune, na katerem bi analizirali dosedanjo samoupravljalsko prakso in poiskali odgovore na vprašanja, ki so v sedanjem času najbolj pereča. Precej teh vprašanj so postavili že na tem sestanku.

Bosna in Hercegovina

»Opozicija« iz rudnika Ljubije

V rudniku železne rude Ljubiji so na pobudo sindikata samoupravni organi želeli uvesti nagrajevanje po delu tudi v strokovnih službah. V tem cilju so v rudniku najprej »fotografirali« kvalifikacijsko strukturo uslužbencev in pri tem seveda ugotovili, da večina nima ustrezne izobrazbe. Samoupravni organi rudnika so zato sprejeli sklep, da bodo vse tiste udeležence, ki do določenega roka ne bodo končali šole, premestili na delovna mesta, ki so v skladu z njihovo izobrazbo.

Da bi dobili osnovne podatke za merjenje storilnosti uslužbencev, je delavski svet zahteval, da le-ti vodijo delovne dnevnike. Tu pa je završalo: tisti uslužbenci, ki niso uspeli, ali pa niso hoteli izpopolniti svoje izobrazbe, so se skupaj z raznimi »vodilnimi« brez kvalifikacij odločno uprli tej zahtevi. Pri tem so našli tudi ustrezno »fasado« za svoj odpor, ker svet delovne enote ni podprl zahteve delavskega sveta.

Odpor uslužbencev volji delavskega sveta je zbudil ogorčenje delavcev. »Če bi tudi delo uslužbencev merili po učinku,« so poudarili člani delavskega sveta na svoji seji, »potem uslužbenci ne bi mogli kot do sedaj zapuščati svojih pisarn kadarkoli želijo obaviti svoje privatne zadeve.«

Pravna posvetovalnica DE

● 90. VPRAŠANJE:

Pred potekom roka, kolikor sem imel pravico ostati še na delu po vročitvi sklepa o prenehanju dela, so v naši delovni organizaciji povečali vsem delavcem osebne dohodke. Moj zahtenizacija zavrnila, ker sem bil pred potekom odpovednega roka nizacija zavrnila, ker sem bil pred potekom odpovedanega roka razrešen. Ali sem upravičen do povečanega osebnega dohodka, čeprav v času povečanja osebnih dohodkov nisem več delal?

Čeprav je v členu 106 odst. 4 temeljnega zakona o delovnih razmerjih določeno, da delavcu pripada osebni dohodek glede na dosežene uspehe po vseh osnovah, ki jih je imel v prejšnji obračunski dobi, kadar delovna skupnost sklene, da delavec preneha z delom v delovni organizaciji pred potekom časa, kolikor ima še pravico ostati na delu, pripada po mnenju zveznega sekretariata za delo št. 6-122-88 z dne 8. 11. 1965 povečan osebni dohodek tudi delavcu, ki je bil razrešen pred potekom časa, kolikor ima še pravico ostati na delu. Kadar so se povečali osebni prejemki vsem zaposlenim delavcem. V nasprotnem primeru bi bil delavec, ki je razrešen v smislu čl. 106 odst. 4. TZDR, prikrajšan, ker so se osnove za obračunavanje osebnega dohodka v delovni organizaciji spremenile, spremenila pa se je zato tudi udeležba delavca po delitvi sredstev, namenjenih za osebne dohodke delavcev. A. POLJANŠEK

● 91. VPRAŠANJE:

Pri podjetju Kovinar v Herpelju sem bila zaposlena do 22. 2. 1966, ko sem prejela sklep o prenehanju dela. V času od 22. 2. 1966 sem za to koledarsko leto pri tem podjetju izkoristila svoj letni dopust v celoti, vendar pa nisem prejela nadomestila za K-15, ker računovodja in predsednik prisilne uprave trdita, da mi to nadomestilo ne pripada, ker so v podjetju sklenili, da se to nadomestilo izplača le tistim delavcem, ki so bili zaposleni še na dan 30. 7. 1966. Ali imam pravico do nadomestila za K-15 pri podjetju, kjer sem koristila svoj redni letni dopust ali v podjetju, kjer sem zaposlena sedaj. — A. B. Kozina

Sredstva, ki se izplačujejo delavcem na podlagi določil zakona o dopolnitvah zakona o sredstvih gospodarskih organizacij, (Ur. list SFRJ, št. 56/65) so namenjena za koriščenje letnega dopusta. Ta sredstva so zato vezana na koriščenje letnega dopusta, da bi se omogočilo koriščenje letnega dopusta in pokritje stroškov prevoza, namestitve in prehrane delavca v času njegovega letnega dopusta. Pogoj za izplačilo tega nadomestila je koriščenje letnega dopusta, zato delavcu to nadomestilo ne pripada v delovni organizaciji, kjer svojega letnega dopusta ni koristil.

Delovne organizacije način in pogoje izplačila teh sredstev določajo s svojimi splošnimi akti, kljub temu pa so delovne organizacije vezane na določilo II. odstavka 2. člena temeljnega zakona o delovnih razmerjih in ne morejo prikrajšati za to nadomestilo delavca, kateremu je delo v delovni organizaciji prenehalo, koristil pa je pri njej svoj letni dopust. Tako stališče izhaja tudi iz določil zakona o dopolnitvah zakona o sredstvih gospodarskih organizacij, ki določajo, da se za izplačilo tega nadomestila koristijo sredstva skupne porabe, katera so bila ustvarjena v predhodnem obdobju, ko je delavec, kateremu je delo prenehalo, še bil na delu v delovni organizaciji. A. POLJANŠEK

● 92. VPRAŠANJE

Delala sem pri gospodarski organizaciji po 4 ure na dan. Zanima me, ali mora gospodarska organizacija to zaposlitev vpisati v delovno knjižico in kakšne pravice še imam na podlagi tega, da ne delam s polnim delovnim časom. A. A. Koper

Člen 41. TZDR določa, da gredo delavcu, ki dela najmanj polovico polnega delovnega časa, vse pravice po delu in iz dela v delovni organizaciji, ki jih določata zakon in statut. Pri tem je obseg pravic, ki jih uveljavlja delavec, glede na dolžino delovnega časa oz. glede na delovni prispevek, odvisen od dolžine delovnega časa in doseženih delovnih uspehov in jih delavec uveljavlja po merilih, določenih v splošnem aktu. Če delate s polovičnim delovnim časom, imate pravico, da sodelujete pri delitvi sredstev za osebne dohodke po vseh osnovah in merilih (prav tako kot vsak drug delavec, ki dela s polnim delovnim časom), in sicer glede na vaš delovni prispevek v 4-urnem delovnem času glede na delovne in poslovne uspehe vaše delovne organizacije v celoti. Seveda pa se pri uresničevanju pravice do letnega dopusta oz. pri uresničevanju pravic iz socialnega zavarovanja vaš delovni čas obračunava glede na poln delovni čas. Delovna organizacija vam mora 4-urno zaposlitev na dan vpisati v delovno knjižico in na podlagi tega 4-urnega časa pridobite tudi pravico do pokojnine, pri čemer pa se pokojninska doba ugotavlja tako, da se vam npr. za dve leti dela s 4-urnim delovnim časom šteje enoletna pokojninska doba.

Ker delate s polovičnim delovnim časom, lahko obenem delate tudi v drugi delovni organizaciji in na ta način dosežete poln delovni čas in glede na to vse pravice iz delovnega razmerja in socialnega zavarovanja v celoti. M. STUPAN

KUPON za pravno posvetovalnico DE

NAMESTO UVODNIKA OB TEDNU BORBE PROTI TUBERKULOZI

Bolnik je najprej človek, šele potem medicinski primer

Mariborski protituberkulozni dispanzer upravičeno velja za najbolje urejenega in organiziranega v naši republiki. Ne samo zavoljo tega, ker bolnika v enem dnevu in v isti stavbi vsestransko pregledajo, oziroma »obdelajo«, kakor temu pravijo zdravstveni delavci. Še važnejše kot to, kar sicer ljudem prihrani veliko časa in potov, je skrb, ki jo kažejo do svojih pacientov in ki se izraža v tem, da medicinske in patronažne sestre bolnike obiskujejo v bolnišnicah in pomagajo urejevati razne njihove probleme. In najvažnejše: **z velikim uspehom sodelujejo pri zaposlovanju bodisi ozdravelih pljučnih bolnikov, bodisi ljudi, ki so zavoljo tovrstnih obolenj postali invalidi.**

Iz opisanega je razvidno, da mariborski protituberkulozni dispanzer pravzaprav opravlja vse tisto, kar bi sicer morale izvrševati vse naše tovrstne zdravstvene ustanove. Kako pa jim je to uspelo, če pa tolikšnih rezultatov niso dosegli nikjer drugod, čeprav so težave, s katerimi se srečujejo v Mariboru, prav takšne ali pa še hujše kot na primer v Celju ali Ljubljani? Nekaj podrobnosti o tem je povedal predstojnik **protituberkuloznega dispanzerja Maribor doktor Amon:**

»Za nas je bolnik najprej človek, šele potem pa tudi bolj ali manj zanimiv medicinski primer. Če s takih izhodišč opredeljujemo vlogo, ki jo imamo kot specializirana zdravstvena ustanova, pa so naše naloge jasne. Ljudem moramo pomagati v vseh težavah, kjer jim kakorkoli lahko pomagamo. Prav zato smo na enem mestu že leta 1961 centralizirali vse dejavnosti, ki sodijo v okvir protituberkuloznega centra. Pri nas ne pregledujemo samo vseh pljučnih bolnikov, ampak vodimo tudi staležno službo, v naših prostorih poslujeta tako zdravniška kakor tudi invalidska komisija. Tako katerikoli izmed 160.000 prebivalcev vseh treh mariborskih občin, če potrebuje našo pomoč, lahko vse opravi v isti hiši in v enem dnevu. Medtem, ko čaka na pregled ali rezultat laboratorijskih izvidov pa ima na razpolago še zobozdravnika. Tudi njemu dela nikoli ne manjka, kar pomeni, da smo tudi s tem našim pacientom ustregli.«

»Razen zdravniške pomoči in zdravljenja je za mnoge pljučne bolnike najbolj pereča ponovna zaposlitev. Slišali smo, da veliki večini pomagate, da spet dobijo delo?«

»Nobenih težav ni pri zaposlovanju tistih prebolevnikov, ki jim bolezni ni pustila nobenih posledic. Takšni se vrnejo v svojo delovno organizacijo. Veliko težje pa je, kadar bolezen zapusti posledice, morda celo invalidnost. Takih ljudi pa se v delovnih organizacijah branijo. Če ta problem globlje raziščemo, ugotovimo, da mnoga delovna mesta, ki bi bila primerna za prebolevnike, zasedajo zdravi ljudje. **Ugotovimo pa lahko tudi to, da je takih težav na sploh veliko manj, če se v razreševanje problemov vključijo vsi, ki lahko kaj pomagajo, torej komunalni zavod za socialno zavarovanje, zavod za zaposlovanje delavcev, center za socialno delo, kadrovsko-socialne službe v podjetjih in pa seveda naš dispanzer. Pri nas v Mariboru pa je tako, da je delo med vsemi navedenimi organi lepo usklajeno.** Uspeli smo rešiti tudi povsem ‚brezupne' primere. Povedati pa moram, da se rešitev vselej najde, če je pri prizadetih le malo dobre volje in če so dovolj vztrajni. Končno pa o uspešnosti ali neuspešnosti naših prizadevanj govori to, da imamo trenutno ‚odprtih' le okoli 15 primerov, ko prebolevnikom še nismo uspeli omogočiti zaposlitve.«

»Vsaka bolezen, tuberkuloza pa še posebej, ker zahteva sorazmerno zelo dolgo zdravljenje, povzroči številne ‚človeške' težave in probleme. Kako jih pomagate reševati?«

»Eden prvih problemov, s katerimi se sreča pljučni bolnik, je izplačevanje in pa višina hranarine. Bolniki so dostikrat edini hranilci svojih družin, kar težave samo še poveča. Zgodi se tudi, da hranarino zelo neredno izplačujejo. V vseh takih primerih bolniki predčasno in na lastno odgovornost zaključujejo zdravljenje, da bi se čez čas spet vrnili kot — hujši bolniki. Prav zato, da bi se čimbolj izognili takim primerom, ki tudi nam končno po nepotrebnem povečujejo delo, tesno sodelujemo z zdravstvenimi zavodi, kjer se zdravijo naši bolniki. V odvisnosti od potreb in števila bolnikov, ki se zdravijo v Topolščici in obeh bolnišnicah na Pohorju, naše medicinske in patronažne sestre obiskujejo tamkajšnje bolnike od enkrat do štirikrat mesečno. Bolniki jih tedaj dobesedno oblegajo z raznimi vprašanji in prošnjami. Naše sestre potem, ko zvedo za posamezne primere, v imenu bolnikov podrezajo na pristojnem mestu, da se razne težave čimprej razrešijo.«

M. GOVEKAR

SE BO MEGLA NAD DOLENJSKIMI TOPLICAMI KONČNNO RAZPRŠILA?

Samoupravljanje v prave tirnice!

Duhovi v Dolenjskih Toplicah se po Kečkeševem odhodu še niso pomirili. Nemir med kolektiv Zdravilišča zdaj vnašajo domačini. Govorijo, da bo moralo polovico zaposlenih zapustiti Zdravilišče. Toda nekateri domačini Dolenjskih Toplic pri tem pozabljajo, da ima kolektiv Zdravilišča svoje samoupravne pravice, brez njihovega vmešavanja.

»Nič nimamo proti, da nam tudi občani Dolenjskih Toplic pomagajo pri razreševanju problemov, ki jih imamo v Zdravilišču,« pravi zdaj v. d. direktorja LOJZE KENDA. »Ne strinjamo pa se, da hočejo imeti nekateri domačini, ki niso zaposleni pri nas, oblast v našem kolektivu. Kajti nikjer ni rečeno, če smo imeli nemogočega direktorja, ki je delal, kar je hotel, da je potem tudi kolektiv slab. Trdim celo nasprotno, uspehe v Zdravilišču je dosegel kolektiv! Kot sem že rekel, je vsak nasvet domačinov dobrodošel, če bo za naš kolektiv tudi sprejemljiv . . .«

ČRTA POD SKALJENIMI ODNOSI

Za kolektiv Zdravilišča v Dolenjskih Toplicah je najpomembnejše to, da se svet delovnega kolektiva končno redno sestaja in kuje načrte, kako bodo delali in gospodarili v prihodnje.

Predsednica sveta delovnega kolektiva TINCA MATKOVIČ je tole povedala:

»Po direktorjevem odhodu se je svet delovnega kolektiva sestal že petkrat. Na prvi seji sveta smo izvolili posebno komisijo, ki bo skupaj s komisijama Službe družbenega knjigovodstva ter za družbeni nadzor natanko proučila razmere v Zdravilišču, bodisi glede gospodarjenja kot glede samoupravnih odnosov, ki jih je dobesedno zastrupil direktor Kečkeš. Potem pa bo komisija poročala svetu delovnega kolektiva, ki bo na osnovi teh podatkov tudi ukrepal.«

Na naslednji seji sveta so že razpisali tudi delovno mesto za novega direktorja. Sprejeli pa so izredno pomemben sklep, *da je treba v najkrajšem času izpopolniti sedanji statut Zdravilišča, izoblikovati nova merila nagrajevanja in ostale samoupravne akte, ki so bili doslej bolj ali manj prikrojeni direktorju Kečkešu. Na predzadnji seji sveta kolektiva so izvolili še dve komisiji: zdravstveno in turistično. Prva komisija že proučuje možnosti razvoja Zdravilišča na zdravstvenem, druga komisija pa na turističnem področju.*

KAJ BO Z ZDRAVILIŠČEM?

Mimo tega, da imajo v Zdravilišču polno skrbi, kako spraviti v prave tirnice samoupravne odnose in gospodarjenje, se peščica mladih vodilnih uslužbencev nenehno ubada s skrbjo, kaj bo poslej z Zdraviliščem? Posebno zdaj, ko socialno zavarovanje ne bo več pošiljalo bolnikov tudi v njihovo Zdravilišče.

Računovodja JOŽE PLUT pojasnjuje:

»Od zdravstvenih uslug smo doslej iztržili sedemdeset do osemdeset odstotkov dohodka, preostali manjši del dohodka pa smo dobili od turizma. Zdaj pa ne vemo, kaj bo z zdravstvom? Na vsak način na tolikšen dohodek od zdravstvenih uslug ne smemo več računati. Zategadelj moramo v prihodnje vsaj polovico dohodka ustvariti s turistično-gostinsko dejavnostjo. Preostalo polovico dohodka, računamo, da bomo vseeno ustvarili z zdravstveno dejavnostjo, saj se pri nas zdravi precej ljudi, ki sami plačujejo zdravstvene usluge. Seveda pa bomo sedanje cene znižali vsaj za 30 odstotkov.«

Kolikor je v njegovi moči, se kolektiv Zdravilišča že zdaj trudi, da bi pridobil kar največ turistov. Z mnogimi turističnimi agencijami doma in izven meja so že navezali sodelovanje. In kaže, da bo to sodelovanje kmalu plodno.

V Zdravilišču pa računajo še na to, da bi v Dolenjskih Toplicah ustanovili revmatološki center, to je »podaljšek« bolnišnic. Približno 80 ležišč bi imeli na razpolago. Vseh ležišč pa imajo 260.

M. Ž.

MED ŠTIRIMI OČMI

Z zadnjimi spremembami predpisov o zdravstvenem varstvu se je močno poslabšal položaj naravnih zdravilišč. Ravno tiste dni, ko so bili novi predpisi sprejeti, pa je Zdravilišče Slatina Radenci podpisalo pogodbo z Glavno zvezo delavskih bolniških blagajn Avstrije, ki bo pošiljala svoje bolnike na zdravljenje v Radence.

Tovariš Karli Rožanc, tajnik Zveze naravnih zdravilišč Slovenije se spominja:

»Pol v šali, pol zares je eden članov avstrijske delegacije dejal, da ne more razumeti, zakaj naša naravna zdravilišča kar naenkrat niso več dobra in primerna za nas Jugoslovane, zanje pa povsem ustrezajo. Pogodbe namreč niso podpisali na vrat na nos, ampak so dve leti hodili na oglede in se končno prepričali, da lahko zdravilišče v Radencih njihovim oskrbovancem nudi natanko tisto, kar jim je potrebno, da bi čimprej dokončno okrevali. No, kar nas je bilo Jugoslovanov, nam je bilo več kot ljubo, da je bil Avstrijec toliko takten, da je pogovor sam usmeril na druga vprašanja, ob katerih nam ni bilo treba zardevati ali pa molčati, ker nanja nismo mogli odgovoriti, ker tudi sami sebi ne znamo odgovoriti tako, da se ne bi skregali z zdravo logiko!«

—mg

Zdravilišča v mlinih ekonomike

Materialne zmogljivosti družbe so omejene in ne dopuščajo povečanja izdatkov za zdravstveno varstvo. Pravilno obravnavanje kopališkega in klimatskega zdravljenja mora prispevati k racionalnejši potrošnji

(Nadaljevanje s 1. strani)

potreb, ker so jim sredstva pritekala iz skladov zdravstvenega zavarovanja, zavarovanci pa so na račun skladov tudi »dopustovali«. Če bi med vsemi tistimi, ki so prišli »malo v toplice«, iskali resnično bolne, bi jih našli morda tretjino, kajti največkrat upravičeni niso prišli do zdravilišč. Tu pa je razkorak med potrebami in možnostmi, med izkoriščanjem pravic in zmogljivostjo skladov.

Sprememba temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju, ki pravi, da zdravljenje z naravnimi zdravilnimi faktorji ni zajeto v zagotovljenem zdravstvenem varstvu, jasno posega v splošno razširjeno in zakoreninjeno miselnost, da se mora vsakršna oblika varstva, ki ga še lahko imenujemo zdravstveno, nujno zagotoviti na račun osnovnega zdravstvenega zavarovanja. **Zakon daje možnost, da se za take oblike varstva, ki jih njegova določila ne zagotavljajo, uvede razširjeno zavarovanje s sklepi skupščin zavarovalnih skupnosti.**

Zakon je dal možnost, da po samoupravni poti pridemo do najboljših rešitev. Da se vzpostavi trdno sodelovanje med zazdravstveno službo in socialnim zavarovanjem, pa naj gre za osnovno ali razširjeno varstvo.

Služba socialnega zavarovanja je intencijo tega zakona takole razumela: razposlali so okrožnico, v kateri pravijo, da zdravstveni zavodi ne morejo več pošiljati zavarovancev v zdravilišča na račun socialnega zavarovanja.

S to togo in birokratsko okrožnico so povsem »zaprli« sklad zdravstvenega zavarovanja tudi za tiste, ki so potrebni »podaljšanega« zdravljenja, kot pravijo temu zdravstveni delavci. O tem, kolikšno vrednost pa ima kopališko klimatsko zdravljenje in za katere bolezni, pa med zdravstvenimi delavci ni enotnih stališč. Prav to je tudi krivo, da so ob ukrepih službe socialnega zavarovanja protesti zdraviliških zdravstvenih delavcev tako osamljeni. Pravzaprav to, da nimajo ob tem bolj učinkovite podpore svojih kolegov iz bolnišnic, niti ni čudno. Kajti sedanji sistem formiranja dohodka po oskrbnih dneh kolektive bolnišnic ekonomsko nič ne sili, da bi čimbolj racionalno izkoristili postelje, ki jih povsod primanjkuje. Če pa bi dohodek dobivali od bolezni, bi bolj pazili na to, da bi paciente, kadar ni več nujno, da bi ležali v bolnišnici, pošiljali v zdravilišča, če je še potrebno zdravljenje. **To pa je takoimenovano »podaljšano« zdravljenje, ki bo zavarovance zopet usposobilo za delo. In samo birokrat lahko iz za konskih določil zaključi, da stroškov za tako zdravljenje ne nosijo več skladi zdravstvenega zavarovanja.**

Ostane nam še, da odgovorimo na vprašanje, kako bodo zdravilišča prišla iz »slepe ulice«. **Opredeliti bodo morala svojo dejavnost in tudi cene. Z zdravstveno službo bo treba preciziráti, kolikšne in kakšne kapacitete so potrebne za »podaljšano« zdravljenje in odgovorno ter strokovno zaostriti kriterije za sprejem pacientov. Za tiste, za katere je zdravilišče »koristno« in dobro, se bo morala zdravstvena služba dogovarjati z delovnimi kolektivi, ki jim bodo za ta »preventivni« del ostala sredstva od prispevne stopnje za osnovno zdravstveno varstvo. Od tega, koliko bodo kolektivi znali ovrednotiti zdravje delavcev, je odvisno, koliko sredstev bodo namenili za to, da ga ohranijo.**

In končno: zdravilišča se bodo morala usmeriti tudi na zdraviliški turizem, pridobiti tako domače kot tuje goste. Kajti nesmiselno je pričakovati, da se bo »nevihta« polegla in da bodo večino zdraviliških zmogljivosti zopet financirali zdravstveni skladi.

N. LUZAR

NAŠ PODLISTEK: POLEMIČNA RAZPRAVA K ZAKONSKIM NORMAM

Prof. dr. Stojan Pretnar

Odgovornost za upravljanje 2

Najpomembnejša odgovornost je seveda tista, ki se nanaša na tekoče poslovanje delniške družbe. V tem oziru določajo vsi zakoni brez izjeme, da so za škodo zaradi nepravilnega ali nevestnega poslovanja **osebno** odgovorni **člani** upravnega organa za vso škodo, ki s tem nastane družbi v primeru, če upnikom od družbe ni mogoče izterjati svojih terjatev, tudi nasproti upnikom. Pri tem je vredno podčrtati tisto določbo nemške delniške zakonodaje, po kateri so člani uprave odgovorni za svoje poslovanje **neodvisno** od nadzornega sveta (ki po svojih funkcijah ustreza bolj ali manj našemu delavskemu svetu), morebitno navodilo delavskega sveta članov uprave ne razvezuje odgovornosti; te so razrešeni samo, če imajo tak nalog od skupščine delničarjev (pri nas bi to ustrezalo referendumu). Enako odgovonost nosijo tudi člani nadzornega sveta, prav tako neodvisno od članov uprave; nadalje so za svoja poročila samostojno odgovorni vsi nadzorni organi. Zakon pa na koncu določa še posebno odgovornost »vplivnih oseb« skupno s člani uprave in člani nadzornega sveta.

V čem obstoji njihova odgovornost? Ta odgovornost obstoji za vso škodo, ki nastane najprej družbi, preko nje pa (zlasti v primeru konkurza) tudi upnikom družbe. Vsi, ki so na ta način odškodninsko odgovorni, morajo poravnati vso škodo, ki je na ta način nastala. Nekatere zakonodaje gredo pri tem tako daleč, da zahtevajo posebno visoko varščino (kavcijo), ki jo morajo člani uprave, ali pa druge osebe namesto njih, položiti ob nastopu funkcije, tako da je ta kavcija sama po sebi varstvo za odgovornost, ki jo nosijo člani uprave. Po drugih zakonodajah pa morajo biti člani upravnega sveta sami delničarji, kar samo po sebi garantira njihovo pravilno in vestno poslovanje. Po francoskem zakonu o družbah je še poostrena odgovornost predsednika in istočasno generalnega direktorja delniške družbe, saj je v primeru konkurza osebno odgovoren za plačilo določenega dela dolgov družbe, in sicer že v primeru, če je podjetje »slabo vodeno«. Za slabo vodstvo podjetja odgovarjajo tudi drugi člani upravnega sveta in to celo v primeru, če so ravnali po navodilih skupščine delničarjev; tako navodilo jih kvečjemu lahko razbremeni.

Za zaključek lahko navedemo, da je predvojni »Trgovinski zakon kraljevine Jugoslavije« iz leta 1937, ki pa ni nikoli dobil obvezni moči, posvetil ves sedmi oddelek poglavja o delniških družbah (v 16 obširnih paragrafih) odgovornosti za škodo članov najrazličnejših organov, višjih funkcionarjev, pa tudi za zlorabo vpliva večinskih delničarjev. Za vse te osebe je bila določena odgovornost za poravnavo škode, za isto škodo je bilo več oseb odgovornih nerazdelno (solidarno, to je vsi za enega in eden za vse).

Kaj pa pravi naša zakonodaja? Že na splošno smo ugotovili, da postavlja sicer točno določene obveznosti, še bolje, načela, po katerih se mora ravnati podjetje, oziroma sleherna gospodarska organizacija, toda pri tem imamo opravka v glavnem s tako imenovanimi nepopolnimi predpisi (že rimsko pravo jih je imenovalo lex imperfecta), ki se tako označujejo zato, ker zanje niso določene sankcije.

V Temeljnem zakonu o podjetjih imamo o odgovornosti tele določbe:

- **7. člen predpisuje: Za svoje delo so organi upravljanja odgovorni delovni skupnosti;**
- **člen 79., ki govori o vsebini statuta podjetja, nalaga statutu zlasti, da določa (tč. 2) »organe upravljanja podjetja in njihovo sestavo, pravice in dolžnosti (delovno področje), ODGOVORNOST in njihova medsebojna razmerja«;**
- **člen 57. končno govori o tem, da sme delavski svet odstaviti direktorja še pred potekom časa, za katerega je imenovan, »če s svojim nevestnim ali NEPRAVILNIM delom prizadene podjetju ali družbeni skupnosti večjo škodo ali če bi bila zaradi njegovega nevestnega ali nepravilnega dela taka škoda lahko nastala« (tč. 2) ter »če zaradi neizvrševanja ali malomarnega izvrševanja dolžnosti podjetje ni moglo izvrševati svojih temeljnih nalog ali je bilo njihovo izvrševanje znatno otežano,« (tč. 3).**

Te določbe so malone vse, k njim pa je treba pripomniti še naslednje: Težko si je zamisliti odgovornost »organa« za škodo, saj organ kot tak nima nobenega premoženja. On samo predstavlja celotni delovni kolektiv. Edino smiselno bi bilo, da člani posameznega organa osebno odgovarjajo za svoje poslovanje. V tem oziru je zakon jasnejši pri direktorju, pri katerem logično ni mogoče drugače, kot da je osebno odgovoren, toda značilno je, da zakon govori sicer o možnosti njegove odstavitve, ne govori pa o njegovi odškodninski odgovornosti.

Na prvi pogled je jasno, da so taka določila vse preveč skopa in nedognana in da je kaj lahko izigrati odgovornost. Zadostuje, da se direktor sklicuje na navodilo upravnega odbora ali delavskega sveta pri svojem poslovanju in s tem se že izogne nevarnosti pred svojo odstavitvijo in odgovornostjo za poravnavo škode, glede katere ni v zakonu nobene določbe. Prav v tej zvezi opozarjamo še enkrat na določbo nemškega delniškega zakona, po katerem je posamezni član uprave (ki je lahko združena tudi v eni sami osebi managerja) samostojno odgovoren za škodo, četudi mu je določeno ravnanje naročil njegov nadzorni odbor.

Seveda pa se moramo zavedati, da je odgovornost do podrobnosti lahko izvedena v delniških zakonodajah v veliki meri tudi zato, ker je mandat članov upravnih in nadzornih organov podeljen za več let in je v vseh delniških zakonodajah uveljavljeno načelo kontinuitete organov nasproti načelu rotacije, ki ga pozna naša zakonodaja. To pa ne bi smelo biti razlog za praznino v naši zakonodaji glede odgovornosti pri upravljanju. Mnenja smo, da družbena lastnina nalaga prej večjo kot manjšo odgovornost, kot jo nalagajo delniške zakonodaje organom delniških družb nasproti družbam in njihovim upnikom.

Že v prejšnjem zapisu smo opozorili, da je skoro izključeno, da bi statuti mogli izčrpati vso zapleteno problematiko odgovornosti pri upravljanju oziroma samoupravljanju. **To bi mogel in smel samo skrbno pripravljen zvezni zakon, bodisi v obliki dopolnila Temeljnega zakona o podjetjih in z ustreznimi dopolnili v zakonu o konkurzu in prisilni** poravnavi ali pa celo poseben zakon, **ki bi obravnaval izključno odgovornost pri samoupravljanju. Pri tem njegove določbe ne bi smele biti omejene samo na organe in njihove člane, temveč tudi na vodilne uslužbence, pa tudi morebitne zastopnike podjetja, ki niso neposredno člani njegovega delovnega kolektiva.**

Predaleč bi zašli, če bi hoteli podrobno sugerirati zakonodajno ureditev skrajno perečega problema odgovornosti za upravljanje in poslovodstvo gospodarskih organizacij. Naš namen je bil v glavnem opozoriti na problem in zaključujemo ta zapis z željo, da bi naša zakonodaja čimprej ustvarila, namesto sedanje praznine, v sebi zaključen sistem odgovornosti za poslovanje z družbenimi sredstvi.

Pogovori z upravljavci ● Pogovori z upravljavci

Mimogrede s Katico Novak

Vsakdanji vrvež na koprski avtobusni postaji.

Bogve kateri avtobus od 280, kolikor jih vsak dan pripelje in odpelje, je že odšel proti Poreču ali proti Ljubljani.

A vseeno kljub vrvežu zmotim Katico Novak, blagajničarko na avtobusni postaji. Najin razgovor je pravzaprav tekel »na obroke«. Pa sva se vseeno vse pomenila.

»Od kdaj že delate na tem delovnem mestu?«

»Že več kot osem let,« je odgovorila.

Že več kot osem let Katica Novak prodaja avtobusne vozovnice, posreduje turistom in potnikom najrazličnejše informacije, od tega, kam pelje kakšen avtobus ali ladja, do tega, kje je moč v Kopru dobiti prenočišče itd. Katica Novak pozna Koper, kot morda noben drug ne. Za vsako, še tako skrivnostno in majhno uličico ve povedati, kje je, če turist ali posloven človek vpraša zanjo. To me je pravzaprav presenetilo. Saj si res najbolj vesel takrat, če si prvič v nekem kraju, pa ti kdo postreže s tako izčrpnimi in točnimi informacijami.

»Koliko pa prodate avtobusnih kart na dan?«

»Za približno pol milijona starih dinarjev.«

»Verjetno ste nagrajevani od prometa in kaže da dobro zaslužite?«

»Kje pa, mesečno prejmem le po 54.000 starih dinarjev, pa lahko naredim ne vem kakšen promet. Fiksne osebne dohodke so mi določili letos v aprilu in takšne imam še zdaj. Tudi moja kolegica ima fiksno plačo... To pa se mi ne zdi prav v sorazmerju z ustvarjenim prometom...«

»Pa vi lahko vplivate, da prodate še več avtobusnih vozovnic, ko pa je znano, da potniki lahko vozovnice kupujejo tudi v avtobusih?«

»Direktno ne vplivamo na to, toda skoraj vsak potnik, ki potuje iz koprske avtobusne postaje, se najprej ustavi v naši turistični pisarni. Če drugega ne, vpraša, kdaj gre ta in ta avtobus. Mi ga s tem seznanimo, hkrati pa mu na ljubezniv način ponudimo tudi karto in rezervacijo sedeža. Moram reči, da za medkrajevne avtobusne proge skoraj vsak potnik kupi avtobusno vozovnico pri nas. Največ jih prodamo za Ljubljano.«

Katica Novak je rekla, da se je pritožila glede njenih osebnih dohodkov. Pravi, da so ji na upravi obljubili, da ji bodo »plačo« v najkrajšem

času povišali za deset tisoč starih dinarjev. S tem ni zadovoljna. Pravi:

»Naše delo v turistični pisarni se da lepo izmeriti, toda ne vem, kje so vzroki, da tega pristojne službe v »Slavniku« ne storijo. Tudi večje veselje bi imela do dela, če bi vedela, da bom toliko zaslužila, kolikor bom ustvarila prometa...«

»Kdaj pa ste bili na zadnjem sestanku vaše delovne enote?«

»Menda je bilo enkrat maja meseca. Veste, težko se sestajamo v glavni turistični sezoni, ko delamo praktično od jutra do mraka. Za sestanke nimamo časa. Morda je tudi v tem vzrok, da se o našem nagrajevanju kaj več ne pogovorimo.«

Povedala je še, da so se takrat na sestanku v maju pogovarjali tudi o gradnji nove avtobusne postaje v Kopru. Sedanja je res že nemogoča pa tudi stisnjena na neprimernem prostoru.

»Po mojem bi bilo najbolje, če bi avtobusno postajo zgradili blizu športnega stadiona. Tam je najbolj primeren prostor za to. Mi, ki delamo na avtobusni postaji, bi se nove postaje močno razveselili. Kdaj pa bomo deležni tega veselja, še ne vemo.«

M. Ž.

KAM NAJ GRE DELAVSKA DRUŽINA IZ ŠIŠKE?

Nasilje ali samopomoč?

Proti koncu prve svetovne vojne, ko je bila avstrijska vojska že na tleh, so avstrijski vojaki zgradili v Šiški več barak. V barakah so nastanili ruske ujetnike. Po zlomu avstrijske monarhije so barake v Šiški ostale kot vojni plen. V njih so kmalu našli zatočišče begunci iz Gorice, pozneje pa se je v njih naselilo tudi ljubljansko delavstvo. V občini Šiška je od te zapuščine ostala samo še ena baraka v Kosovi ulici, ki je splošno družbeno premoženje. Ostale barake so v zadnjih letih zaporedoma podrli in stanovalce izselili v primernejša stanovanja. Tudi to zadnjo barako zdaj postopama rušijo. Ko se namreč kdo iz nje odseli, podro za njim njegov stanovanjski prostor, da bi tako preprečili novo vselitev. Baraka v Kosovi ulici, kjer še vedno stanuje 18 ljudi, je zaradi rušenja že prava razvalina. Stanovalci se pritožujejo, da jim skozi streho zamaka, ker so pred kratkim podrli srednji del.

ALI NAJ GREMO NA CESTO?

Pomanjkanje stanovanj v Ljubljani je težek družbeni problem. Zlasti to velja za tiste, ki so v mestu našli zaposlitev in prišli od drugod. Najbolj prizadeti so delavci z nizkimi zaslužki, ki težko kaj prihranijo, da bi si lahko uredili stanovanje. Letos sredi zime, 25. januarja ponoči, se je v barako v Kosovi ulici vselil kovač Franc Rupnik, ki je zaposlen pri gradbenem podjetju »Tehnika«. Nastanil se je brez stanovanjske odločbe v tistem delu barake, ki je služil za skladišče. Sklad za komunalno urejanje zemljišč občine Ljubljana-Šiška, ki je lastnik stanovanjskega prostora v Kosovi ulici, je takoj začel postopek zaradi protipravne vselitve. Občinska skupščina v Šiški je izdala odločbo, da mora Rupnik z družino stanovanje takoj izprazniti. Hkrati pa so uvedli kazenski postopek, ker je Rupnik neupravičeno vdrl v tuje stanovanje. Dokazano je bilo, da je Rupnik z odpiračem odprl vhodna vrata stanovanja.

Stvar je bila po pravnih razlagah nezakonita in dejanje kaznivo. Po pravnih načelih bi morali proti Rupniku strogo ukrepati, po človeških načelih pa... Posledica tega je bila, da je sklad za komunalno urejanje zemljišč občine Ljubljana-Šiška opustil kazenski pregon.

ODVETNICA DR. LJUBA PRENNER PRAVI:

»Pri vsej stvari moramo gledati s človeškimi očmi. Pravo ni samo sebi namen. Če bi bila sodnik, ne bi mogla obsoditi Rupnika za njegovo dejanje. Njegovega dejanja ne moremo jemati za nasilje, ampak ga moramo razumeti kot dejanje nujne samopomoči.«

BILA SVA ŽIVLJENJSKO OGROŽENA

V pritožbi zoper odločbo občinske skupščine Ljubljana-Šiška, da se morata zakonca Rupnik nemudoma izseliti iz barake, prizadeta tako opisujeta dogodke:

»Res je, da sva se v skrajni življenjski stiski naselila v barako v Kosovi ulici. Stanovanjski prostor nama je bil nujno potreben za ohranitev lastnega življenja in za življenje najinega otroka in matere. Stanovala sva v neki luknji v Stožicah. Lastnik naju je izkoriščal. Za sobo, ki je merila 9 kvadratnih metrov, sva morala plačevati 10 tisoč dinarjev. Stanovanjski prostor pa sploh ni bil primeren za človeško bivališče. Skozi pod je prodirala voda, ker je bila kanalizacija pokvarjena, napake pa nisva mogla popraviti. Lastnik stanovanja naju je izsiljeval. S sekiro nama je zasekal vrata, drugič pa nama je zopet zaprl stranišče in prepovedal uporabo. Včasih je tako razgrajal, da je bil najin otrok na koncu že čisto živčen. Pokurila sva vsako zimo po dve toni premoga, pa je bil v sobi še vedno mraz.«

Rupnikova sta povedala, da sta bili ob naselitvi v baraki dve sobi prosti. V eno izmed teh sta se pozneje tudi preselila. Barako so nameravali letos porušiti zaradi gradnje ceste. Rupnikova pa sta se zavezala, da si bosta do rušenja barake priskrbela stanovanje kje drugje. Nekaj časa sta mislila, da bi se preselila iz Ljubljane. Vendar sta to misel zavrgla, ker bi drugje težko našla zaposlitev.

Rupnikova družina stanuje zdaj v baraki že osem mesecev. Ves ta čas zavlačuje s pravnimi sredstvi postopek, da ju ne bi vrgli na cesto. S svojo odvetnico tudi vodita upravni spor. Zakon pa ni na njuni strani. V prostore sta se vselila namreč protipravno. Stanovanjska stiska po veljavnih predpisih ni opravičljiv razlog za samovoljno vselitev v stanovanjske prostore.

Prostore bi morala najprej izprazniti do 31. maja letos. Tako je bilo določeno, vendar do izvršbe ni prišlo. Težko pa je predvideti, kaj se bo zgodilo, ko bodo barako dokončo porušili zaradi ureditve okolice.

Ivanka Rupnik je zaradi tega zaskrbljena:

»Ali nas bodo res postavili na cesto?«

To vprašanje je postavila popolnoma brez moči. Rupnikova je že nekaj mesecev nosečnica.

IZJEMEN POLOG ZA STANOVANJE

Na skladu za komunalno urejanje zemljišč v Šiški so nam povedali, da bodo področje morali komunalno urediti, ker so zato že dobili denar. Sklad je podrl že 12 barak in za stanovalce, ki so v teh barakah stanovali, priskrbel 68 stanovanj. Po načrtih bodo okolico zdaj morali urediti, čeprav sklad ne ve, kaj bodo napravili z ljudmi, ki stanujejo v zadnji neporušeni baraki. Sklad je dolžan priskrbeti stanovanje samo tistemu, kateremu je stanovanje zaradi splošnih koristi porušeno. Rupnikovi pa niso nosilci stanovanjske pravice. Razen tega so se preselili iz bežigrajske občine.

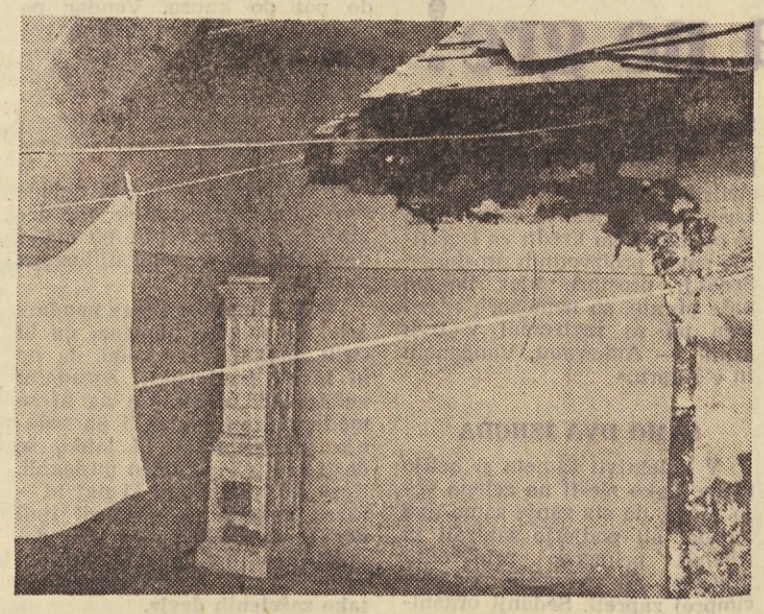

Takšno je »stanovanje« Rupnikovih

Direktor sklada v Šiški, Miroslav Pleša, pravi:

»V občini imamo sto takih primerov. Rupnik zaradi svojega dejanja ne zasluži, da bi skrbeli za njega. Njegov postopek ni v redu. Nasilja ne bi izrabil vsak državljan. Po drugi strani pa tudi razumem njegove stanovanjske težave, vendar bi moral tudi sam kaj storiti. Poznam delavca, ki si je sam zgradil hišo.«

V gradbenem podjetju »Tehnika« so povedali, da je Rupnik dober delavec. Skupaj z ženo zaslužita mesečno okoli 1.300 novih dinarjev, kar pa je premalo, da bi lahko v sedanjih pogojih rešila stanovanjski problem. Rupnik je pri delu v podjetju izgubil oko. Pri kovanju železa mu je v oko padel drobec, ki se je odlomil od kladiva. Za izgubo vida je od podjetja zahteval odškodnino, vendar podjetje trdi, da ni krivo za njegovo nesrečo. Odškodnine mu tudi zavarovalnica ni hotela izplačati. Tožba pa je sedaj na sodišču.

Če bo Rupnik uspel s tožbo, bo odškodnino za izgubljen vid namenil za stanovanje. To bo verjetno prvi polog za stanovanje, ki ga je kdo plačal s svojo slepoto.

V podjetju je Rupnik razmeroma pozno vložil prošnjo za stanovanje. Napisal jo je šele pred enim mesecem, oddal pa jo je 26. avgusta 1966. Ne vem, ali prej ni vedel, da so tudi podjetja dolžna skrbeti za stanovanja svojih delavcev.

Milan Trobec, referent za stanovanjska vprašanja pri »Tehniki«, pa je o tej skrbi povedal, da podjetje v sedanjih razmerah na stanovanjskem tržišču ne more delati čudežev:

»To, kar dela banka s posojili za stanovanja, je norčevanje z delovnim človekom. Sredstva bank in njihova udeležba pri stanovanjski izgradnji je slabša kot prej, ko je imel denar stanovanjski sklad. Zdaj smo v Ljubljani že tako daleč, da banke zahtevajo okoli 70 odstotkov lastnih sredstev in sredstev podjetij. V podjetju zdaj rešujemo tiste, ki so sklenili pogodbe še s stanovanjskim skladom. Za vsa ta stanovanja pa moramo še doplačati. Tako bomo letos z raznimi doplačili izčrpali vsa razpoložljiva sredstva. Za nova stanovanja pa ne bo ostalo denarja.«

V podjetju se strinjajo, da je Rupnikova skrb tudi njihova skrb, vendar je vse govorjenje o skrbi za delovnega človeka prazno besedičenje, če ni denarja.

Če pa uporabimo na koncu majhno statistiko, da so v Šiški že podrli 12 barak in da stanovalcev niso vrgli na ulico, pa naše uvodno vprašanje, kam naj gre delavska družina iz Šiške, ni več tako brezupno.

ZDRAVKO TOMAŽEJ

NAMESTO KOZERIJE — NAMESTO KOZERIJE — NAMESTO KOZERIJE

Živim v mestu, kjer je trgovina gordijski vozel. Najmanj dvakrat na leto razpravljajo o njej tudi v občini. Vsakokrat, ko v trgovinah zvišajo cene, morajo odborniki dvigniti roke. Občina je vložila že veliko sredstev v razvoj trgovine. Zboljšali so fasade, preuredili prostore, popravili police. Tako so trgovcem dali materialno bazo in osnovna sredstva. Brez tega se naša trgovina ne bi mogla pravilno razvijati.

Vsa čast občinskim odbornikom, ki skrbijo za materialno bazo naše trgovine. Človek je kar ponosen, ko stopi v trgovino z lepo fasado in čistimi policami. Najbolj pa si človek oddahne, ko se spomni na čase, ko so pred trgovinami stali še repi potrošnikov. Vsega tega zdaj ni.

Trgovina pa ima še vedno svoje zakonitosti. Teh seveda ni mogoč veideti v izložbah. Potrošnik zanje tudi ne zve iz komercialnih oglasov, ampak jih mora spoznati iz izkušenj.

Popoldne ob določeni uri navadno v naših trgovinah zmanjka kruha. Takrat začno vsi nepreskrbljeni potrošniki tekati naokrog in iskati vsakdanji kruh.

Potrošniki pri tem izgubljajo živce, ker na koncu ni čudno, ker ostanejo brez kruha. Trgovci pa mirno odgovarjajo:

»Kruha je zmanjkalo. Pridite jutri.«

Kruha zmanjka, ker ga pekarna ne speče, pekarna pa ga ne speče, ker ne ve, koliko ga rabijo trgovine. Ta zakon je zdaj že vsakemu potrošniku znan kot pravljica o jari kači.

TRGOVINA

V nekatrih trgovinah z nami naravnost sočustvujejo, ko ostanemo brez kruha.

»Kakšna smola. Zopet ste prepozni! Kruha je zmanjkalo. Kaj boste pa zdaj?«

Ko sem zadnjič vprašal za kruh, se je prodajalka zasmejala:

»Kje neki, kruha že lep čas nimamo.«

Ta smeh se mi je zdel sociološko zelo poučen, pa sem ga začel proučevati. Razložila mi ga je stara gimnazijska profesorica. Rekla je, da tista prodajalka zasluži več kot najboljši profesor na gimnaziji. Pri tem je še povedala, da je tista prodajalka s težavo končala osemletko.

Letos poleti sem popravljal hišo. Sredi gradnje mi je zmanjkalo cementa. Odšel sem v trgovino, da bi ga kupil. Trgovec pa se mi je posmejal v brk:

»Ali ste padli na glavo, da hočete v tem času imeti cement? Ali ne veste, kdaj se kupuje cement? Pozimi!«

Odšel sem in si sposodil cement od znanca, ki je to vedel.

Ko smo začeli polagati parket, nam je zmanjkalo smole. Pohitel sem v trgovino in zaprosil za parketno smolo. Rekli so mi:

»Kaj pa boste s smolo, ko vendar nikjer ni parketa?«

Ko sem jim povedal, da ga imam nekaj na zalogi, so mi rekli, da sem srečna duša.

Pred kratkim sem po televiziji gledal, kako nam gnije paradižnik na njivah, ker ga trgovina noče odkupiti. Potem sem na potovanju srečal kmeta, ki mi je povedal, da pri njih odkupujejo jabolka po 80 dinarjev za kilogram, v naši trgovini s sadjem pa so bila do nedavna še po 300 dinarjev. Kmet se je pritoževal, da jabolk nočejo odkupovati. Rekel sem mu, da jih bomo na spomlad najbrž uvažali iz Grčije. Trgovcem je seveda laže, če pri enem kilogramu zaslužijo 200 dinarjev, kot pri desetih kilogramih po 20 dinarjev. Čim manj dela in čim večji zaslužek — to pa je vendar parola vsakega pametnega trgovca.

Naši trgovci pa so vsekakor zelo pametni — saj so nas uspeli že skoro popolnoma prepričati, da ni trgovina zaradi potrošnika, temveč da je potrošnik tu zato, da bi trgovina čim lepše živela...

ZDRAVKO TOMAŽEJ

NAMESTO KOZERIJE — NAMESTO KOZERIJE — NAMESTO KOZERIJE

Na temo REFORMA so rekli

Tito političnemu aktivu v Pomurju: Naša gospodarska reforma zahteva tudi družbeno reformo — da postavimo našo ZK na mesto, ki ji gre. Ne zmanjšuje se vloga ZK, narobe, njena vloga se veča in še dolgo se bo večala. Večati se mora vse dotlej, dokler ne dvignemo zavesti občanov do tiste stopnje, ko ne bo več potrebno, da jih komunisti usmerjamo... Da pa bi druge učili, moramo tudi nekaj znati. Naša partija mora dobro in premišljeno organizirati ter pravilno usmerjati vse delo komunistov v podjetjih v smeri njihovega idejnega usposabljanja.

Mijalko Todorović na VI. plenarni seji CK ZK Srbije: Ko bomo nadaljevali to, kar smo začeli — nadaljnje razvijanje sistema samoupravljanja in dejanske demokracije, poglabljanje reforme, njeno razširjenje na vsa področja družbenega življenja, ko bomo razpravljali o reorganizaciji in notranji demokratizaciji ZK ter tudi tu odprli fronto proti birokratizmu v svojih vrstah in ko se bo začelo še odkritejše in jasnejše soočati mnenja, idejna stališča itd. se bo pokazalo vse tisto, s čimer se v podrobnostih ali v bistvu ne strinjamo... Naloga ZK je, da aktivno pomaga delovnim ljudem, da sami rešujejo probleme. To pa ji ne daje pravice, da kakorkoli omejuje delavski razred v samoupravljanju. Vsi vemo, da potrjuje svoj obstoj s tem, ko s svojo idejno silo nakazuje pota nadaljnjega razvoja, spodbuja in uveljavlja nadaljnji razmah samoupravljanja in socialističnih družbenih odnosov.

Dobrivoje Radosavljević na isti seji: Potrebni so novi napori za dosledno izvajanje reforme, pri čemer mora biti še posebej njena družbena plat predmet pogostih razprav. Komunisti so dolžni spoznati poleg ekonomskega tudi zelo velik družbenopolitični pomen boja za neposredno odločanje proizvajalcev.

Janko Smole v Novi Gorici: V prizadevanjih za doseganje višje ravni gospodarjenja, kar zahteva naša reforma, je treba zlasti premagovati distribucijsko miselnost, ki je kot ostanek administrativnega upravljanja nerazvitega gospodarstva še vedno prisotna na vseh ravneh in v različnih oblikah.

Boris Kraigher na sestanku z direktorji v gospodarski zbornici Hrvatske: Prepričan sem, da bi prenekateri napadi gospodarstvenikov na administracijo odpadli, če bi več problemov reševali v duhu novo nastalega političnega razpoloženja, v skladu z zamislimi reforme in nove ekonomske politike ter v okviru lastne poslovnosti na ravni podjetij, združenj, poslovnih bank in gospodarskih zbornic.

»DELAMO PO NOVEM, MISLIMO PO STAREM«

(Nadaljevanje s 1. strani)

obseg ponudbe, to je proizvodnje. Tako smo predvidevali zanjo precej nižji indeks naraščanja. Kolikor je zdaj dosežena stopnja proizvodnje pod tem indeksom, pa to ne gre več toliko na rovaš vnaprej določenih novih razmerij v zakonu ponudbe in povpraševanja, temveč na račun pomanjkljivosti in slabosti v dosedanjem gospodarjenju posameznih industrijskih organizacij, ali tudi celih panog, kar je reforma le spravila na površje in takorekoč razkrinkala.

Naj jih kar naštejem: velika medsebojna zadolženost, zelo slaba struktura kapitala glede na razmerje med osnovnimi in obratnimi sredstvi, neustrezno angažiranje obratnih sredstev, razdrobljenost in »svaštarstvo« v proizvodnji, slabo poznavanje in upoštevanje tržišča ter premajhna in nesistematična prizadevanja za čvrste izvozne pozicije. Tam, kjer je bilo teh slabosti več, je zdaj tudi več težav v proizvodnji.

Od omenjenih slabosti se trenutno najbolj boleče kaže v gospodarskih organizacijah pomanjkanje obratnih sredstev. Kolikšno je to pomanjkanje v SRS, je v številkah težko ugotoviti. So pa na razpolago podatki, ki kažejo na glavna žarišča tega pomanjkanja. **Neplačane terjatve znašajo zdaj več kot 21 milijard S-din. Dolgovi dobaviteljev pa so večji za 8 % oziroma za več kot 12 milijard S-din. Torej znašajo celotna nepokrita obratna sredstva iz naslova dolgov v SRS več kot 33 milijard.**

Ali poglejmo dalje: zaloge. Le-te so narasle od lani za 29 %. Če se spustimo v analizo strukture teh zalog, potem nam je takoj na očeh povečan delež materiala in na drugi strani delež gotovih izdelkov. Proizvodnja je potemtakem še vedno neustrezajoče preskrbljena, po drugi strani pa se prepočasi prilagaja spremenjenim zahtevam trga. Še vedno nadaljujemo s proizvodnjo nekaterih proizvodov in kopičimo blago, ki nima dobrih možnosti za prodajo. Na drugi strani pa prihaja do pomanjkanja določenih vrst blaga, do negativnih posledic zaradi neustrezne kakovosti materiala, ki ga potrebuje proizvodnja itd.

Poseben problem je razporeditev zalog surovin, repromateriala in izdelanih proizvodov med industrijo in trgovino. Zaloge se v industriji hitreje povečujejo, kakor v trgovini. To vodi še do večje neracionalnosti v sami industriji, do znatno večjih celotnih zalog surovin in repromateriala v gospodarstvu, kakor bi bilo dejansko potrebno, ter do počasnega in nezadovoljivega prelivanja proizvodov na mesta potrošnje. Kreditni sistem in poslovne banke res še ne delujejo intenzivneje v tej smeri, prav tako pa še ni zadovoljivega povezovanja med samo industrijo ter trgovino. Pri tem prihaja v poslovnih rezultatih do pričakovane diferencijacije med podjetji in v večjem številu podjetij, kakor lani, do resnih ekonomskih težav. **Posamezne gospodarske organizacije in družbene skupnosti se še niso povsem otresle miselnosti, da bo moč nastale probleme reševati izven njih ali pa na račun drugega. V tem je ponekod vzrok za čakanje, malodušnost in ne dovolj odločno ukrepanje v samih organizacijah.**

Kaj pa v zbornici menite o spremembah zakona o knjigovodstvu, ki so mnogim delovnim organizacijam nakopale hude preglavice?

Precej ugovorov in pritožb smo slišali na ta račun. Vendar smo po razgovorih s predstavniki gospodarskih organizacij prišli do prepričanja, da bodo te zaostritve zdravo vplivale na urejanje številnih problemov znotraj gospodarskih organizacij. Težave pa so največje v tistih kolektivih, kjer nimajo rešenega vprašanja stalnih obratnih sredstev, kar je običajno posledica prehitre rasti v prejšnjih letih. V približno enakem položaju so podjetja, ki imajo že sedaj prevelike zaloge gotovih izdelkov ali pa so se prepustile preobsežnemu kreditiranju svojih kupcev. **Seveda pa bodo gospodarske organizacije pri reševanju teh problemov potrebovale tudi pomoč poslovnih bank, zlasti še tedaj, če gre za proizvodnjo, ki ustreza tržnim razmeram in splošnim gospodarskim koristim.**

Vprašanje zase pa je, ali so naše banke finančno sposobne te svoje naloge tudi izvrševati. Sodeč po skladih, ki obstajajo v gospodarstvu konec I. polletja in ki predstavljajo obsežen finančni potencial, bi že majhen delež teh sredstev lahko pokril pomanjkanje trajnih obratnih sredstev. Tako bi rešil osnovna vprašanja nadaljnjega poslovanja nekaterih gospodarskih organizacij, ki so z novimi predpisi zašle v hudo zadrego, kot so na primer **ISKRA, METALNA, LITOSTROJ in druga.** Toda družbeni kapital še ni fluiden, če ne najde ustrezne stimulacije, da bi se znašel v banki ali mimo banke v tisti proizvodnji, ki bi omogočala optimalne gospodarske učinke. Tudi to torej pomeni vprašanje, ki še čaka ustreznih sistemskih, pa tudi poslovnih rešitev. Zbornica o tem konkretnega stališča še ni zavzela, vendar je že večkrat opozorila, da je oblikovanje trga prostih denarnih in deviznih sredstev nujno. Kakor slišimo zadnje dni, pristojni organi že razmišljajo, kako bi uredili tudi ta problem.

Še nekaj: omenjeni predpis je prišel več ali manj nepričakovano. Zato pa bi — vsaj zdaj morali na novo določiti višino minimalnih osebnih dohodkov. Po našem mnenju naj bi nova višina minimalnega osebnega dohodka — zdaj je 15.000 S-din — ustrezala krajevnim razmeram, določevale pa naj bi jo občinske skupščine.«

M. G.

Človek bi po neštetih javno izrečenih napovedih, da bo v prihodnje »čutiti močnejše delovanje ekonomskih zakonitosti« pričakoval, da bo zveznemu, centralističnemu odločanju o uvozu in prodaji blaga za široko potrošnjo počasi odklenkalo. Kaj še! Čeprav je minulo že leto dni od uzakonitve reforme in smo tudi s 4. plenumom CK ZKJ politično izredno ostro obsodili negativne težnje, ki zavirajo razvoj delavskega in družbenega samoupravljanja, odločajo nekateri zvezni organi še vedno »po starem«, v nasprotju z ekonomsko logiko in nameni reforme. Primerov, ki to trditev dokazujejo, bi lahko našteli več, saj se mnogi »odgovorni činitelji« pripravljajo na pomembne gospodarske odločitve še vedno s prebiranjem gradiva z naslovom »strogo zaupno«. Odločili pa smo se le za najbolj ilustrativnega, ki nam je pri roki, ker je hkrati tudi najbolj zgovoren za diskriminatorski odnos zvezne direkcije za prehrano do podjetja Prehrana iz Ljubljane.

Da bi bolje spoznali bistvo obravnavanega vprašanja, je treba najprej povedati, da je pri nas uvoz živil še vedno centraliziran, uravnava pa ga zvezna direkcija za prehrano. Ta direkcija pa daje večino uvoznih poslov v roke enemu samemu podjetju, podjetju »Centroprom« iz Beograda, ki je tako monopolistični posrednik in prodajalec večine uvoznega blaga. Takšen, administrativno utrjen ekonomski položaj, omogoča temu podjetju, da stalno raste in se gospodarsko razvija in da v neenakopravnem dvoboju s konkurenčnimi podjetji spodriva druga podjetja s trga in jim s

Železna srajca

tem onemogoča enakopravno poslovno tekmovanje. Kolikšno prednost ima to podjetje pred ostalimi, je mogoče oceniti že po tem, če vemo, da dobi v roke tudi večino deviz za nakup uvoženega kolonialnega blaga.

Zdaj k stvari. Zvezna kmetijska banka je pred meseci razpisala natečaj za izgradnjo hladilnic, klimatskih skadišč in skladišč, ki naj bi se ga pod enakopravnimi pogoji udeležila vsa podjetja v državi, zainteresirana za kredite. Kreditna sredstva, ki naj bi jih na natečaju razdelili, je zbrala zvezna direkcija za prehrano in jih oročila pri Poljobanki Jugoslavije s pogojem, naj bi jih razdelili kot namenske kredite za dobo 30 let in z 1 % obrestno mero izključno za gradnjo hladilnic in skladišč. Vsekako ugodni pogoji! Ljubljansko podjetje Prehrana je v zadnjih letih vložilo izredno velika sredstva za razvoj trgovskega omrežja, predvsem za gradnjo samopostrežnih trgovin (predvsem na račun nizkih osebnih dohodkov zaposlenih, ki so bili v povprečju do 30 % nižji kot v drugih trgovskih organizacijah) in nima na razpolago dovolj skladišč za svoje lahko pokvarljivo blago. Zato je po nasvetu Gospodarske banke Slovenije in Kreditne banke in hranilnice Ljubljana izdelalo elaborat s prošnjo za odobritev 600 milijonov S-din kredita, s tem da bi enako količino denarja za gradnjo hladilnic in skladišč vložilo iz svojih sredstev tako, kot je zahteval razpis. Vlogo za razpisano posojilo sta priporočila izvršni svet in gospodarska zbornica SRS ter Mestni svet Ljubljana z utemeljitvijo, da je gradnja skladišč in klimatskih naprav nujna za nadaljnji razvoj te vrste trgovine v Sloveniji, še posebno zdaj, v času reforme, ko se naglo vključujemo v zunanji trg in smo na široko odprli državne meje.

Pa odgovor? Podjetje Prehrana je prejelo od Poljobanke odgovor, da kredit ni odobren, češ da je tako sklenila zvezna direkcija za prehrano. O dodelitvi kredita po kriterijih na natečaju ni odločila Poljobanka, ampak zvezna direkcija za prehrano po svojih kriterijih. Dobilo pa je kredit, in sicer 1200 milijonov S-din od skupne vsote 4 milijard S-din, kolikor je bilo na razpolago kredita, podjetje Centroprom iz Beograda.

S takšno, čisto subjektivno odločitvijo zveznih organov ni prizadeto samo ljubljansko podjetje Prehrana, ampak celotno slovensko gospodarstvo, saj smo v tem primeru denar, namenjen za investicije v trgovini, le »prelili v skupno skledo«, nazaj pa smo ga dobili vrnjenega le drobec (150 milijonov S-din za potrebe investicijske izgradnje podjetja »Žito« iz Celja). Doslej je dobivala Slovenija na račun teh sredstev, kamor prispeva najmanj 30 % v skupni strukturi prispevkov, namenjenih za takšne investicije, »vrnjenih« od 10—15 % sredstev, letos pa le 3 %.

Takšna diskriminacijska odločitev zvezne direkcije za prehrano ne dokazuje le, da ljudje, ki imajo v tem organu besedo, ne razumejo reforme in sklepov 4. plenuma, ampak da bistva teh mejnikov našega družbenega razvoja NOČEJO RAZUMETI.

VINKO BLATNIK

KAKO POMAGATI MAJHNIM PODJETJEM ALI: KJE NAJ ALMA MARIBOR DOBI 90.000 DM ZA MODERNIZACIJO STROJNE OPREME?

PREMAJHNI, DA BI BILI »ZANIMIVI«

Povsod po svetu obstajajo poleg velikih in srednjih podjetij tudi majhna, ki so bolj ali manj specializirana, delajo pa — razen drugega — tudi za potrebe drugih, še manjših podjetij. Takšno delitev dela pogojuje ekonomika, saj ne bi bilo rentabilno, če bi podjetja, usposobljena za velikoserijsko proizvodnjo, drobila svoje zmogljivosti samo zato, da bi lahko ustregla tudi najmanjšim naročnikom.

Pri nas pa delitev dela med istovrstnimi podjetji še zdaleč ni urejena. Največje žrtve so prav mala, zvečine obrtna podjetja. Prepuščena navadno sama sebi, se rešujejo, kakor vedo in znajo. Pomoči ne dobijo niti takrat, kadar sicer kažejo povsem zdrave ekonomske težnje. Eden najbolj zgovornih primerov, ki potrjuje takšno trditev, so težave mariborskega podjetja za predelovanje plastičnih mas ALMA.

● To podjetje, ki zaposluje 32 delavcev v dveh izmenah in letno ustvarja okoli 400 milijonov S-dinarjev celotnega dohodka, proizvaja razno embalažo iz plastičnih mas in pisarniški pribor. Dela jim ne manjka, ker imajo naročil več kot dovolj. Zato tudi gospodarski položaj podjetja ni zaskrbljujoč, saj so v zadnjih štirih letih vložili v sklade več kot 200 milijonov S-dinarjev. Večino teh sredstev so namenili za modernizacijo strojne opreme, ki pa je vse doslej še niso kupili, ker nikjer ne morejo dobiti 90.000 DM, kolikor bi potrebovali za uvoz najnujnejše opreme. Zato so sredstva oročili pri banki, sami pa se še naprej mučijo z zastarelimi stroji.

Velja poudariti, da jim je jugoslovanska investicijska banka že leta 1964 odobrila kredit za dodelitev omenjenih deviz, vendar pogodbe ni izpolnila. Sicer ALMA pomeni premajhnega proizvajalca, da bi se samostojno vključila v izvoz in po tej poti ustvarjala devize. Ugotavljajo pa, da približno dve tretjini njihove proizvodnje posredno izvažajo — na primer konfekcijo in galanterijo, zaščiteno z njihovimi plastičnimi vrečkami, kajti podjetja, ki kupujejo njihove proizvode, se zavedajo, da lepo embalirano blago laže najde pot do kupca. Vendar pa vrednost embalaže zvečine pomeni le neznatno vrednost proizvodov, ki so zaščiteni z Almino embalažo in tako tudi z morebitnim odstopom ustreznega dela retencijske kvote ne bi prišli nikamor. Četudi pa bi, je spet vprašanje, koliko bi dejansko veljale take pridobljene devize, če bi jih zbirali po nekaj deset DM od vsakega njihovega kupca.

● V Almi razen tega poudarjajo, da nimajo namena, da bi širili podjetje, ker vedo, da ne bi mogli konkurirati sorodnim večjim podjetjem. Če pa bi se modernizirali, obdržali pa sedanjo specializacijo, bi lahko še dosti bolj ekonomično poslovali. Novi devizni režim, ki naj bi — razen drugega — ustvaril tudi pogoje za oblikovanje trga deviznih sredstev, jim zdaj pomeni edino upanje, da bodo prišli do tako zaželenih deviz.

Vseeno pa ostaja vprašanje, kako nasploh ravnati v takih in podobnih primerih, kajti ALMA, čeprav ima dovolj dela, ne more ustreči vsem svojim kupcem, pa ti embalažo marsikdaj tudi uvažajo. Drži namreč, da imajo specializirane zunanjetrgovinske organizacije z malimi podjetji, ki prosijo za pomoč, vsaj toliko ali pa še več dela, kot z večjimi proizvajalci, zaslužek pa je pri malih podjetjih razumljivo manjši, ker se oblikuje v odvisnosti od vrednosti posla.

● Če se torej ne bi uresničile napovedi o bistvenih spremembah, ki naj bi jih v prakso vnesel novi devizni in zunanjetrgovinski režim, za ALMO najbrž ne bo rešitve, čeprav je že zdaj pripravljena plačati takorekoč VSAKO CENO tistemu, ki bi jim odstopil 90.000 DM.

mG

Zmanjkalo je »stricev«

Gospodarske investicije so za 20 % višje, kot je predvideval srednjeročni plan. Velik del teh investicij predvsem odpade na novogradnje, manj pa na prepotrebne rekonstrukcije že obstoječih gospodarskih zmogljivosti. Sedanja fronta investicij presega naše realne možnosti in je podobna obsegu, ki naj bi ga investicije imele šele leta 1970. Še vedno gradimo objekte, za katere niso zagotovljena potrebna sredstva, so ugotavljali minuli teden zvezni poslanci.

V čem je problem? Vrednost vseh objektov v gradnji znaša zdaj 63.301,8 milijona novih dinarjev. Za investicije v Jugoslaviji pa še vedno manjka 8.046,1 milijona novih dinarjev.

Služba družbenega knjigovodstva je prijavila javnim tožilstvom 173 gospodarskih organizacij in 228 oseb, ker niso upoštevale predpisov o financiranju investicij. To je gospodarski prestopek!

Na vprašanje poslanca, koliko teh ljudi in podjetij je bilo v resnici kaznovanih, je generalni direktor SDK odgovoril: »Zelo malo.« »Kdo daje tem ljudem podporo,« je zanimalo poslanca. »Podpora je zelo široka, zato je borba proti njim zelo težka,« se je glasil odgovor.

Zmanjkalo je »stricev« le za nekaj več kot 10 kolektivov, kjer so na intervencijo SDK ustavljena dela, ker za gradnjo niso bila zagotovljena vsa potrebna finančna sredstva. To pa je doslej le kaplja v morje 8.046,1 milijonov novih dinarjev, kolikor jih manjka, da bi »pokrili« investicije.

DELAVCI KOPRSKEGA ELMETA SO OSTALI BREZ OSEBNIH DOHODKOV!

Brez proizvodnega programa ne gre!

Delavci koprskega Elmeta so v avgustu ostali brez osebnih dohodkov.

Gre za posledice novih predpisov o knjigovodstvu, ki pravijo, da delovna organizacija lahko izplača zaposlenim le minimalne osebne dohodke (15.000 storih dinarjev), če ima blokiran žiro račun.

Toda delavci Elmeta niso dobili niti teh 15.000 starih dinarjev. Žiro račun imajo namreč blokiran že najmanj dve leti.

VELIKE, PREVELIKE ZALOGE...

Trenutno imajo v Elmetu izposojenih in lastnih obratnih sredstev le blizu 10 milijonov starih dinarjev. Pri njihovi bruto proizvodnji 470 milijonov starih dinarjev pa bi potrebovali še najmanj za 30 milijonov starih dinarjev obratnih sredstev. Hkrati pa so zaloge materiala in drobnega inventarja imeli še pred dvema mesecema za blizu 60 milijonov starih dinarjev, zalog nedokončane proizvodnje za blizu 13 milijonov in zalog gotovih izdelkov za blizu 22 milijonov starih dinarjev.

Takšno poslovanje onemogoča Elmetu vsakršen razvoj. Zavoljo nelikvidnosti sploh ne dobijo potrebnega reprodukcijskega materiala za normalno proizvodnjo. Preobilne zaloge so vsakomur trn v peti in jim zaradi tega nihče noče več posoditi denarja. Skratka, nad 42-članskim kolektivom obrtnega podjetja Elmet že dve leti visi Demoklejev meč. Gre za biti ali ne biti.

Direktor podjetja Karol Petrovčič se opravičuje:

»Kupna moč je za naše izdelke, za razne gradbene elemente in okrasne predmete, ki jih izdelujemo, po reformi izredno padla. Zaradi tega imamo na zalogi materiale, ki jih sploh več ne potrebujemo. Ker smo hoteli ujeti zadnjo možnost, smo začeli proizvajati povsem druge izdelke, na primer pomivalna korita. A kljub temu zalog materiala ne moremo prodati. Pomagamo si s tem, da za nas neustrezne materiale, ki jih imamo v skladišču, sami predelujemo na zahtevane dimenzije, ki jih potrebujemo. To pa nam preveč podraži proizvodnjo.«

Pod takimi, nenormalnimi pogoji jim je v Elmetu ta in prejšnji mesec vseeno le uspelo zmanjšati zaloge materiala in gotovih izdelkov za približno 30 %. Toda to še ni dovolj, da bi podjetje prišlo iz nevšečnih zadreg.

Največja zadrega pa so kajpak osebni dohodki.

»Najprej smo poskušali dobiti kredit iz občinskega rezervnega sklada,« pojasnjuje direktor. »Toda ostali smo praznih rok: občinski rezervni sklad je prazen. Zdaj računamo, da bomo v teku 14 dni dobili nekaj predplačil za naše izdelke. S tem denarjem bi delavcem izplačali vsaj enomesečne osebne dohodke...«

To bo seveda le enkratna rešitev. Kako pa bo v prihodnje, direktor ni znal povedati. Takole je ugibal:

»Morda bomo zdaj, ko smo za 30 % zmanjšali zaloge, le dobili kredit za obratna sredstva. In tako postali kreditno sposobni.«

KAKŠNE SO PERSPEKTIVE?

»Kakšne perspektive sploh ima vaše podjetje? Ob »nonstop« blokiranem žiro računu se res ne da živeti?«

»Upam, da bomo do konca leta toliko zmanjšali zaloge, da se nam ne bo treba bati za obstoj. Kot **sem že rekel, smo zdaj** začeli proizvajati pomivalna korita. Če bo šlo vse po sreči, jih bomo delali v kooperaciji z avstrijsko tovarno Thormetall. Lastnik omenjene tovarne nam je ponudil celo kredit za izgradnjo novih proizvodnih prostorov. Sedanji prostori, kjer imamo naše obrate, so nemogoči, razen tega pa so raztreseni v treh krajih — Ankaranu, Vanganelu in v Kopru.«

SAMO DVA IZHODA

V kolektivu Elmeta si belijo glave, kako zlesti na zeleno vejo. Vedo, da sta zanje samo dva izhoda: ali podjetje sanirati in izdelati primeren proizvodni program, ali pa vrata podjetja čimprej zapreti. Sedanji organizatorji proizvodnje v podjetju se nagibajo k sanaciji. Toda hkrati se zavedajo, da sanacije sami ne bodo mogli izpeljati. Potrebna bo pomoč, toda ne samo pomoč v denarju. **Poiskati si bodo morali strokovnjake, ekonomiste in inženirje, ki bodo na strokovni osnovi pripeljali podjetje na pot dobrega gospodarjenja. Pot ne bo lahka, toda drugače se bodo že čez pol leta znašli v istem, ali pa celo v slabšem položaju, kot so sedaj.**

M. Ž.

Komisija za izobraževanje pri Skupščini SRS o osnutku zakonskega predloga o financiranju izobraževanja in vzgoje

JAVNOST TERJA POPOLNO DOKUMENTACIJO

Komisija za financiranje izobraževanja pri Skupščini SRS je imela pretekli teden sejo, ki je potekala v precej burnem ozračju. Že takoj uvodoma so ugotovili, da je slabo, če lahko sumirajo le tako javno razpravo o osnutku zakonskega predloga o financiranju izobraževanja in vzgoje, ki ostaja na pol pota. S tem ni rečeno, da ne odpira razprava bistvenih vprašanj. Toda ljudje ne razumejo, zakaj poteka javna razprava, ne da bi pristojni organi sočasno objavili materialne izračune. Člani komisije so obsodili stališče IS, češ da še ni mogoče s podatki v javnost, saj obstajata dve različni kvantifikaciji z različno metodologijo zajemanja sredstev, kar bi lahko vodilo ljudi k dezinformaciji. Javnost resnično še nikoli ni tako živo sodelovala pri oblikovanju nekega zakona kot doslej. Zato je toliko bolj razburjajo tudi neodgovorne izjave posameznikov, češ da kvantifikacija še ni objavljena, ker bi potem lahko občine špekulirale oziroma kombinirale.

Ovire v dosedanji razpravi

Zakaj pri nas ne bi smeli stopiti pred javnost z dvema različnima stališčena (različni sta namreč kvantifikaciji, ki ju je pripravil Republiški sekretariat za finance in Republiški sekretariat za prosveto in kulturo)? **Nič hudega ni, če obstajata dve alternativi, mnogo huje, nedopustno pa je, da sta obe alternativi javnosti neznani.** Zato ni čudno, da ljudje danes ugibajo, kaj neki ima predlagatelj zakonskega osnutka za bregom. In dalje: **Pred odprtimi vprašanji, ki se v razpravi pojavljajo, ni mogoče ubežati, marveč se je treba opredeljevati.** Ali je sploh lahko ob taki alternativi materialna bilanca samo internega značaja? **Ljudje so pokazali svojo zavest o gospodarjenju, saj se kot gospodarji ne zadovoljujejo le z leporečjem, temveč terjajo izračune. Postopki nejavnega dela pa spravljajo končno v zagato in dilemo tudi ljudi, ki so zaposleni v javni upravi, a nimajo možnosti zagovarjati svoja stališča.** Gotovo največja napaka dosedanje javne razprave pa je ta, **da niso bili javno objavljeni vsaj tisti podatki, ki govore o tem, koliko sredstev za izobraževanje smo doslej zbrali, kje in kam smo jih usmerjali.** Če bi vedeli vsaj to, bi imeli jasnejšo orientacijo o tem, kaj bomo zmogli v prihodnjem letu, kaj v perspektivi.

Komisija za financiranje izobraževanja pri Skupščini SRS je zato odločno zahtevala takojšnjo objavo vseh materialnih izračunov, da bi z njimi razpolagala javnost vsaj ob razpravi o zakonskem predlogu, ki naj bi potekala ne le v kritičnem, temveč tudi ustvarjalnem vzdušju.

Občinske skupščine naj bi samostojno odločale

V javni razpravi o tem, ali naj bi osnovne šole združevali v občinskih ali širših izobraževalnih skupnostih, se je pojavila dokaj močna težnja prosvetnih delavcev, da bi vse osnovne šole zaobjela republiška izobraževalna skupnost. Predlog za tako centralistično usmerjano in financirano osnovno šolstvo izhaja iz hotenja, »da bi od istega hlebca dobili vsi enak kos kruha«. **Ta predlog pa je istočasno tudi izraz nezaupanja, ker osnutek zakonskega predloga ne daje odgovor na bistvena vprašanja: Kakšno je naše stališče do izenačevanja pogojev učenja** (tu se nam razlike večajo!), **kako bomo uresničevali načelo — za enako delo enako plačilo — in kako bomo enako omogočali nadaljnje izobraževanje vsem nadarjenim otrokom.** Seveda pa je treba takoj povedati, da eno izobraževalno skupnost za vse osnovne šole že splošni zakon odklanja, saj predvideva izobraževalne skupnosti na dveh teritorialnih ravneh.

Mnoge občine se močno ogrevajo za to, da bi osnovne šole in varstvene ustanove združevali v občinski skupnosti, saj ob že predvideni potrebi po dopolnilnih sredstvih vidijo v tem okviru največ možnosti za uspešno intervencijo. So seveda za enak minimalni start v osnovni šoli in smatrajo, da mora ta start opredeliti republiška strokovna služba, **saj je tako učna obveznost kot število učencev v razredu za zdaj le priporočilo, ne pa uzakonjena norma.** Tudi v okviru občinske izobraževalne skupnosti vidijo seveda potrebo po uresničitvi načela — kom, dohodek šol pa je seveda zelo različen.

Mnenje komisije za financiranje izobraževanja pri Skupščini SRS glede osnovnih šol je, naj bi imele občine same pravico odločati, kako se bodo povezovale v izobraževalne skupnosti: ožje ali širše. Seveda ob tem, ko bo republiška izobraževalna skupnost zagotovila vsem enake minimalne pogoje za delo osnovnih šol. Zakon naj bi torej ne našteval izobraževalnih skupnosti za osnovne šole. **Občine naj bi tudi imele pravico odločati o tem, po kakšnem ključu bodo zbirale prispevke od stalnih virov za izobraževanje.** Tako naj bi imele industrijsko razvite občine možnost zbirati prispevek po ključu višje stopnje od osebnega dohodka zaposlenih, trgovsko razvita središča pa prispevek po ključu višje **stopnje od prometnega davka.**

Kako vključiti gospodarstvo?

Sama dikcija zakonskega osnutka vzbuja med ljudmi nezaupanje, saj daje velik poudarek dopolnilnim sredstvom. Odtod težnja, da bi 1 % od bruto osebnih dohodkov republika uzakonila kot obvezen prispevek, kar pa seveda ni mogoče, enako plačilo za enako delo — (tudi z gospodarstvom!), saj je danes 80 do 88 % dohodka šol namenjenega osebnim dohodker obveznosti delovnim organizacijam lahko predpiše le zveza. In vendar gospodarstvo terja, naj se mu vse obveznosti do šolstva predpišejo, **kajti prostovoljni prispevki delovne organizacije zelo neenakomerno obremenjujejo.** Tudi ves politični aktiv po občinah opozarja, da v bodoče ni več pripravljen »beračiti« po delovnih organizacijah. Pripominja tudi, da smo Slovenci želeli zelo splošen zvezni zakon o financiranju izobraževanja, zdaj pa je splošen postal tudi osnutek republiškega zakona.

Kako vključiti gospodarstvo v financiranje izobraževanja, to je res eno glavnih vprašanj, tisti jeziček na tehtnici, ki bo prevagal in bo od njega odvisno, ali bo bodoče financiranje boljše ali celo slabše od dosedanjega.

Prostovoljni prispevki gospodarstva na osnovi dolgoročnih pogodbenih dogovorov bi bili idealni. Na tem izpitu »prostovoljnosti« pa je do zdaj večina padla. In če imamo v Sloveniji 51 % zaposlenih brez kvalifikacije, se ni čuditi, če ti samoupravljavci niso imeli razumevanja za potrebe izobraževanja drugih.

Člani komisije za financiranje izobraževanja so bili mnenja, **da bi Gospodarska zbornica skupaj z delovnimi organizacijami morala poiskati najboljše rešitve za financiranje strokovnega šolstva II. stopnje.** Težnje, da bi gospodarskim izobraževalnim skupnostim ostal ves prispevek od osebnega dohodka zaposlenih, so seveda nesprejemljive. Nekatere šole splošnega značaja, kot pedagoške in splošne gimnazije, morda še zdravstvene šole, bi seveda sodile v republiško izobraževalno skupnost. Gospodarstvo pa naj bi v okviru zbornice imelo eno ali več izobraževalnih skupnosti, ki bi financirale kadrovske šole gospodarstva na osnovi zbrane članarine pri zbornici ali na osnovi drugačnega enakopravnega dogovora z delovnimi organizacijami. Zanimiv je namreč predlog, da bi financiranje strokovnih šol uredili s prenosom ustanoviteljskih pravic in dolžnosti (tudi financiranja). Če bi po takem predlogu prenesli ustanoviteljstvo strokovnih šol z občin na gospodarstvo (razen za šole splošnega profila), bi gospodarstvo najbolje lahko tudi vplivalo na usmerjanje programov teh šol, mrežo šol itd. Seveda bi bilo treba na neki način preprečiti, da gospodarstvo javnih šol ne bi ukinjalo. **Gospodarskim izobraževalnim skupnostim bi v skladu s splošnim zakonom morali prepustiti del sredstev iz stalnih virov, večji del pa naj bi po poti enakopravnega dogovora z delovnimi organizacijami prispevale te same. Vsekakor pa so člani komisije za financiranje izobraževanja sodili, naj se v te probleme poglobi predvsem gospodarska zbornica, saj s tem rešuje gospodarske in ne kogarkoli družbene probleme.**

SONJA GAŠPERŠIČ

Pred Univerzo — Foto DE

ZA ŠOLE ODPRTEGA TIPA

Tuti republiški odbor sindikata delavcev industrije in rudarstva je te dni organiziral razpravo o osnutku predloga zakona o financiranju izobraževanja in vzgoje. Toda kljub precej plodni razpravi se člani sindikata delavcev industrije in rudarstva ter predstavniki raznih izobraževalnih ustanov niso zedinili za konkretna stališča. Do konkretnih stališč so morda prišli le v posameznih gospodarskih organizacijah. Na primer v Združenem podjetju Iskra zahtevajo, da bi bile pri financiranju izobraževanja in vzgoje vse gospodarske organizacije enako obremenjene. To zavoljo tega, ker so doslej nekatere gospodarske organizacije prispevale mnogo več denarja kot druge, a prav tiste delovne organizacije, ki so prispevale manj denarja za izobraževanje kadrov, so teh kadrov največ pobrale.

V razpravi so si bili člani sindikata delavcev industrije in rudarstva enotni v tem, **da naj bi bile vse dosedanje šole pri gospodarskih organizacijah odprtega tipa. Izobraževale naj bi kadre za vse gospodarstvo ali za posamezne gospodarske panoge.** Na teh šolah pa naj bi izobraževali le toliko kadrov, kolikor jih posamezne gospodarske organizacije res potrebujejo. Člani sindikata delavcev industrije in rudarstva so tudi pripomnili, da na tak način, kakor letos zbiramo denar, ko to zbiranje sloni le na dogovorjeni solidarnosti, šol sploh ni mogoče vzdrževati.

Prisotni so razen tega ugotovili, da sedanji osnutek predloga republiškega zakona, neodvisno od vseh pomanjkljivosti, o katerih so govorili v pričujoči razpravi, **ne določa dovolj jasno, kdaj bi po zakonu proizvodni izobraževalni skupnosti pripadla sredstva, ki so sicer v zveznem zakonu deklarativno določena.**

Ž.

Na Jesenicah so za občinsko izobraževalno skupnost

Potem ko so na Jesenicah razpravljali o osnutku zakonskega predloga o financiranju izobraževanja in vzgoje šolski kolektivi in so mu tudi druge delovne organizacije posvetile dovolj pozornosti, je razpravljal o osnutku zakonskega predloga tudi odbor za družbene službe pri Občinskem sindikalnem svetu. Pred kratkim pa je bila na Jesenicah še ena razprava, v kateri so sodelovali vsi zainteresirani družbeni organi, družbene organizacije in ustanove ter poslanca Franc Leban in Milan Kristan. Formirali so posebno komisijo, ki bo izluščila iz živahne razprave stališča, ki naj bi jih posredovali predlagatelju osnutka zakonskega predloga, še poprej pa vsem tistim, ki so pri oblikovanju teh stališč sodelovali.

Čeprav so bila mnenja zelo različna, že lahko povzamemo neko enotno stališče: **Občinska izobraževalna skupnost naj bi financirala vzgojno varstvene ustanove in osnovne šole, gorenjska ali republiška izobraževalna skupnost pa šole druge stopnje.**

POLDE ULAGA

OB CELJSKEM POSVETU O FINANCIRANJU IZOBRAŽEVANJA

»NE, PROSJAČILI NE BOMO VEČ...«

Ohlapen osnutek zakonskega predloga ne vzbuja zaupanja

Pretekli teden je bil v Celju posvet občinskega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti o osnutku predloga zakona o financiranju izobraževanja in vzgoje. Namen posveta, ki so se ga udeležili predsedniki občinskih skupščin celjskega okraja in prosvetni delavci tega območja, je bil, odgovoriti na tale vprašanja: V čem so prednosti novega načina financiranja izobraževanja? Ali bodo sredstva namenjena za to področje zadostovala, ali bodo večja od sedanjih, ali bodo celo manjša? Ali naj se skupnosti ustanove za posamezne vrste šol, ali naj se vključujejo vse vrste izobraževalnih ustanov na določenem območja, je bil, odgovoriti na tale vprašanja: V čem so ali naj določi samo merila iz katerih bo razvidno, kdaj in kje se lahko ali morajo skupnosti ustanoviti...?

»PREČESATI DIVJO RAST« ŠOLSKIH USTANOV

Razprava je že na samem začetku pokazala, da osnutek predloga zakona, ki ne sloni na kvantitativnih kazalnikih, onemogoča kakršnokoli izmenjavo mnenj. »Prosvetni delavci so malodušni nasproti osnutku predloga zakona in ne verjamejo, da se bo uresničilo to, kar bi novi zakon moral spremeniti v načinu izobraževanja,« je bilo slišati na posvetu v Celju. In pogosta je bila tudi pripomba, da je osnutek veliko premalo precizen. Nihče ne ve, so tudi dejali, kaj potrebuje Slovenija na področju izobraževanja, kaj si sme privoščiti in kaj si ne more. **Še dandanes natančno ne vemo, katere kadre in koliko jih potrebujemo, da bi se na podlagi tega odločili, katere izobraževalne ustanove moramo obdržati, katere ustanoviti na novo in končno, katere brez odlašanja ukiniti...**

Po drugi plati smo slišali na posvetu, da danes v Sloveniji niti ne trošimo tako malo sredstev za izobraževanje, da pa pogosto na tem področju zapravljamo. Mreža šol, vsaj srednjih in visokih, bi morala biti stvar republike. **Pri nas pa smo še dandanes priča pojavom, da rastejo šole, za katere nihče ne ve, od kod in zakaj in kdo jih bo vzdrževal.** »Čas je že, da bi napravili red v šolstvu. Potrebno bi bilo temeljito prečesati vso to divjo rast in ugotoviti, kaj potrebujemo in kaj ne potrebujemo. Čemu med drugim v Sloveniji dva univerzitetna centra?

Znano je, da danes niti v dveh slovenskih občinah niso prosvetni delavci in pa šolarji v enakopravnem položaju. Tako na primer nudi občina Ljubljana-Center za izobraževanje blizu 200 tisoč starih dinarjev za učenca, Novo mesto nekaj več kot 60 tisoč starih dinarjev, Sevnica blizu 80 tisoč, skratka... ponekod več — drugod manj. **Enotno je sicer mnenje, da je prispevek iz osebnega dohodka, kot poglavitni vir sredstev za izobraževanje, objektivno najboljša rešitev, saj se s tem položaj izobraževalne dejavnosti neposredno povezuje z boljšo ali slabšo produktivnostjo dela.** Po drugi plati pa je dokaj jasno, vsaj tako je bilo slišati na posvetu v Celju, da novi način financiranja ne nudi dosti upanja za to, da bo postalo delo prosvetne službe bolj cenjeno kot doslej. Čemu morajo imeti ljudje za enako težko in zahtevno delo povsem različne osebne dohodke samo zato, ker so doma iz različnih predelov Slovenije...?

»Bomo morali prosjačiti tudi vnaprej? Ne, tega imamo dovolj. Prosjačili več ne bomo...« Take in podobne misli so v Celju povezovali z vprašanjem, na kaj se je oslanjal republiški izračun pri določanju stopnje prispevka od osebnih dokodkov? Ali ni bila pot do startne osnove premalo utemeljena?

KDAJ V KORAK Z GOSPODARSTVOM?

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo je zasnoval svoje izračune na podlagi dosedanje potrošnje in pri tem menil, da bi bilo za prihodnje leto potrebno 8 % več sredstev kot letos. Celjani so ob tem takoj ugotovili, da bi imeli ob takem načinu financiranja prihodnje leto na voljo nekaj odstotkov sredstev manj, kot pa so bila predvidena za letošnje leto, čeprav že letos zaostajajo osebni dohodki prosvetnih delavcev v primerjavi z osebnimi dohodki v gospodarstvu za približno 15—20 % **Na območju Celja bi na primer potrebovali za leto 1967 kar 40 % več sredstev, kot jih bodo potrošili v letošnjem letu, če se želijo v dohodkih približati gospodarstvu.** Ob vsem tem je dokaj očitno, da republiški organi niso bili kos izračunati realnih startnih osnov.

Ne samo prosvetni delavci, tudi ostali udeleženci posveta so bili mnenja, da osnutek predloga, tak kot je, ne pomeni nobenega izboljšanja. Osnovni problem — da predvideni stalni viri ne zadoščajo niti za kritje temeljne dejavnosti — ostaja še vedno nerešen. Zato je tudi povsem iluzorno pričakovati, da bo v prihodnjem letu mogoče uresničiti 35. člen osnutka predloga zakona, ki govori o izenačitvi osebnih dohodkov prosvetnih delavcev s tistimi, ki jih prejemajo ljudje z enako izobrazbo v gospodarskih organizacijah.

Vse kaže, da bo zakonski osnutek moral doživeti še korenite spremembe. V Celju so sklenili, da bodo preračunali potrebe za financiranje izobraževanja na območju celjske regije po vseh alternativah možnostih, hkrati pa zahtevali od republiških organov temeljita izhodišča za financiranje izobraževanja, ki bodo zagotovila razpravo na trdnih temeljih.

A. ULAGA

OBISK V TOVARNI GOSPODINJSKE OPREME GORENJE

VSAKI DVE MINUTI NOV ŠTEDILNIK

Kako je razmeroma mlad slovenski delovni team — njegova povprečna starost znaša komaj 25 let — dosegel tako lepe rezultate, da človek kar verjeti ne more, dokler se o tem tudi osebno ne prepriča:

- **na en vložen dinar 12,6 dinarja realizacije...**
- **premišljen program — osnova za uspeh samoupravljanja...**
- **razmerje med osebnimi dohodki in skladi 50:50...**
- **izvoz: leta 1964 v vrednosti 130 tisoč dolarjev, letos v prvih 4 mesecih v vrednosti 1 milijon 100 tisoč dolarjev...**

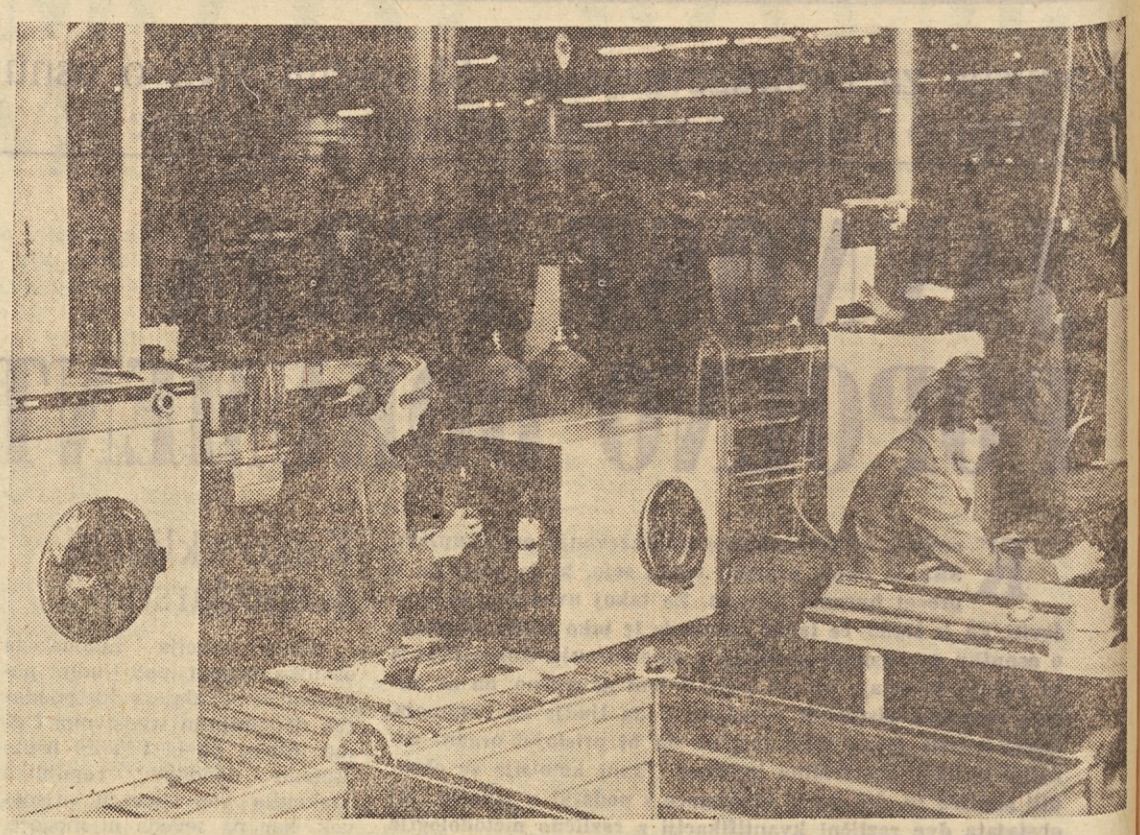

Tekoči trak in pridne roke, vsakdanja slika iz Gorenja

Komaj dve leti je tega, odkar se je preselil kolektiv tovarne gospodinjske opreme Gorenje v nove prostore. Ljudje so zadihali na novo. Iz mračnih prostorov so prišli v prijetno okolje, kjer človek lahko dela in ima pogoje za uresničitev svojih načrtov.

In ti niso niti tako majhni pri samoupravljavcih Gorenja. Pred tremi leti je imelo podjetje 559 zaposlenih, bruto proizvodnja pa je bila 2 milijardi 746 milijonov. Že naslednje leto so zaposlili v podjetju na novo 120 ljudi in povečali bruto proizvodnjo za 900 milijonov. Lani so sprejeli v Gorenju še 52 novih delavcev, bruto proizvodnja 359 milijonov starih dinarjev.

Danes ima podjetje 932 zaposlenih. Letni plan pa predvideva 11 milijard bruto proizvodnje. Že ob koncu prvega polletja je bilo upravljavcem v podjetju jasno, da bodo tudi letos plan presegli, saj so že v mesecu juliju zabeležili za 6,5 milijarde starih dinarjev bruto proizvodnje.

VSA DELOVNA MESTA SO NORMIRANA

Odkod tolikšni uspehi? Odkod ta delovni elan še nedavno razmeroma skromnega kolektiva...?

»Junija pred dvema letoma smo se vselili v nove prostore,« pripoveduje **Lojze Napotnik**, sekretar podjetja. »Sodobna organizacija nam je omogočila nenehno rast produktivnosti. Veliko se trudimo, da bi potekalo delo ob tekočem traku zares brezhibno, če je le mogoče povsem brez spodrsljajev. No, v bistvu gre samo še za finese. Zelo pomemben je transport potrebnih delov... Nedavno smo na primer začeli uvajati pnevmatične izvijače. Imeli smo veliko težav, preden so jih začele delavke uporabljati. Še in še smo jih prepričevali, da so klasični izvijači za naš tempo dela prepočasni, da zahtevajo pnevmatični za isto delo veliko manj truda. No, prišlo je celo do tega, da smo morali delavkam enostavno pobrati stare izvijače, ker drugače pač ni šlo...«

Danes je pnevmatičnih izvijačev že premalo in delavke sploh ne pomislijo več na orodje, ki so se mu še nedavno tako nerade odpovedale.

Montaža štedilnikov

Med drugim, vsa delovna mesta so normirana...

Tekoči trakovi enakomerno odlagajo gotove izdelke. V glavnem štedilnike. Približno 35 vsako uro ali 850 dnevno. Ogromna proizvodna hala je v bistvu en sam tekoči trak. Prične se z rezanjem pločevine, potlej so tu hidravlične stiskalnice, čistilnice in že se srečam z delavkami, ki nanašajo na pločevino emajl. Polizdelki potlej potujejo v peči, od tam pa od rok do rok vse do konca tekočega traku, kjer se zbirajo gotovi artikli, oblečeni v okusno embalažo.

BREZHIBNA ORGANIZACIJA — POT DO USPEHA

»Če ste opazili, nikjer nimamo skladišč,« me je opozoril **Vilko Pleterski, predsednik sindikalne podružnice.** »Vsaj tistih klasičnih ne...«

To je samo ena od številnih značilnosti odlične organizacije v Gorenju. Delo teče po predvidenem načrtu, zato se nikjer ne zatika ali celo ustavi. Nikjer se ne kopičijo polizdelki. Od konca tekočega traku je samo še nekaj metrov do velikih vrat, kjer delavci neprestano nalagajo ličnо pakirane štedilnike in pralne stroje neposredno v vagone.

Vsak dan odpelje iz Gorenja 12—14 vagonov. Skoraj cel vlak...

»Velike serije in dobro kvaliteto nam omogoča specializacija,« pripoveduje Lojze Napotnik. »Nanes izdelamo približno 850 štedilnikov dnevno, novembra jih bomo še enkrat toliko. Zelo se trudimo, da bi bili naši izdelki zares čim boljši. Sproti izboljšujemo posamezne detalje. Emajl, ki ga izdelujemo sami, je že zelo dober...«

Visoka kvaliteta omogoča kolektivu, da veliko večino svojih proizvodov izvaža. Predvsem v Italijo, Nemčijo, Madžarsko, Poljsko, Ameriko... Letošnji plan je predvideval izvoz v višini 1,5 milijona dolarjev, že v prvi polovici letošnjega leta pa je kolektiv izvozil za 1 milijon 100 tisoč dolarjev. To je zelo veliko, če pomislimo, da je še pred dvema letoma prodala Tovarna gospodinjske opreme Gorenje na tujem trgu komaj za 130 tisoč dolarjev svojih izdelkov.

Kljub veliku izvozu pa zadovoljuje kolektiv Gorenja s svojimi izdelki tudi 80 % potreb na domačem trgu.

STANDARD RASTE

Vsaka delovna enota posebej skrbi za realizacijo programa. Sleherni v kolektivu odgovarja za svoje delo. Zavestna odgovornost je omogočila, da je v zadnjih 12 mesecih narasla produktivnost za 36,2 %, da obrodi vsak vložen dinar v proizvodnjo 12,6 dinarjev.

»Produktivnost raste kljub temu, da prehajamo na 42-urni delovni teden,« mi pripovedujejo v Gorenju. Danes imajo dve prosti soboti v mesecu, v zadnjem tromesečju pa bodo prešli v tovarni gospodinjske opreme Gorenje dokončno na 42-urni delovni teden in tako imeli vsak mesec tri proste sobote.

Vzporedno s produktivnostjo rastejo v Gorenju tudi osebni dohodki: 36.900 dinarjev, lansko leto 47.656, v letošnjem letu pa že več kot 70 tisočakov.

Številke so sicer spodbudne, vendar v Gorenju dobro vedo, da bo treba napraviti še marsikaj v korist standarda.

»Marsikdo še čaka na stanovanje,« pravi Lojze Napotnik. »No, vsega ne moremo napraviti naenkrat. In naši ljudje to razumejo. Ko smo gradili to tovarno, je sleherni od nas opravil lepo število prostovoljnih delovnih ur in tako še posebej doprinesel k temu, kar imamo danes...«

Lepo urejena menza nudi ljudem v Gorenju za 80 starih dinarjev okusno dobro malico, obilno kosilo pa za 250 S-din. Delavci imajo svoje garderobe in umivalnike. Tudi zdravstvena služba je solidno organizirana.

Ob vsem tem v Gorenju ne pozabljajo na kadre. Trenutno štipendirajo 8 ljudi. Tisti dan, ko sem jih obiskal, pa so odobrili še 15 štipendij v višini od 22 do 30 tisočakov na mesec.

Omembe vredno je tudi to, da odvajajo v podjetju od čistega dohodka kar 50 % v korist skladov.

NATANČNO PLANIRANJE

Kako je uspelo kolektivu v tem kratkem času napraviti tako velik skok v proizvodnji?

»Strokovne službe v Gorenju so izdelale perspektivni plan podjetja,« nam je povedal **Jože Kovač, predsednik ObSS.** »Plan je porazdeljen na posamezne dekade in natančno določa, na kakšen način in za koliko je potrebno povečati proizvodnjo v posameznem obdobju, kakšna mora biti produktivnost in končno: **kdo je odgovoren za realizacijo.** Ob tem samoupravni organi v Gorenju povsem natančno vedo, kakšen dohodek bo to prineslo podjetju in kako bodo naraščali osebni dohodki in skladi...«

V Gorenju menijo, da je tak način dela edino normalen. Zaupanje v realizacijo postavljenih nalog vodi upravljavce v Gorenju k uspehu in jim pomaga obvladovati številne težave. Malo je bilo v kolektivu takšnih, ki so negodovali nad začetnimi sorazmerno nizkimi osebnimi dohodki. Večina je videla pred seboj plan in zastavljene naloge. Realizacija načrtov pa je obetala višje osebne dohodke in možnosti za povečanje skladov.

Gospodarjenje in upravljanje je danes v Gorenju eno. Vsak član kolektiva natančno ve, kaj je njegova naloga pri skupnih naporih za doseganje čimboljših rezultatov, sleherniemu je povsem jasno, kdo za kaj odgovarja.

Sedaj se zavzemajo v Gorenju za realizacijo plana v drugem polletju. Zaključili naj bi izgradnjo in tehnološke pripravo za povečanje kapacitet. Potlej bodo izdelali v Gorenju 400 tisoč štedilnikov na mesec. Izvoz planirajo za 4 milijone dolarjev, skupna realizacija pa naj bi znašala približno 24 milijard starih dinarjev letno. Vse to bo omogočilo znatno povečanje osebnih dohodkov. V Gorenju računajo, da bodo potlej imeli v povprečju mesečno več kot 100 tisoč dinarjev osebnih dohodkov na zaposlenega.

A. ULAGA

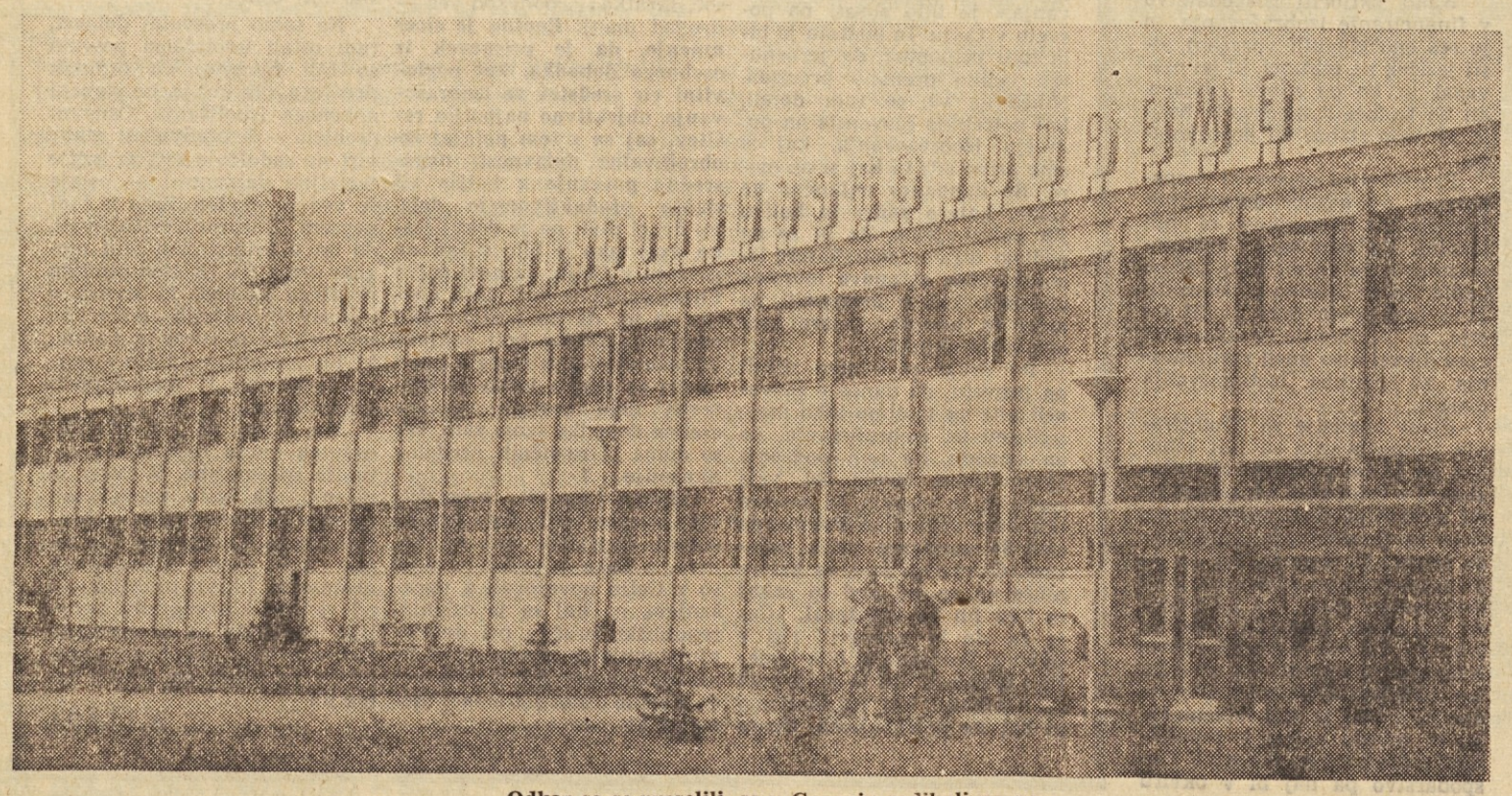

Odkar so se preselili, so v Gorenju zadihali na novo

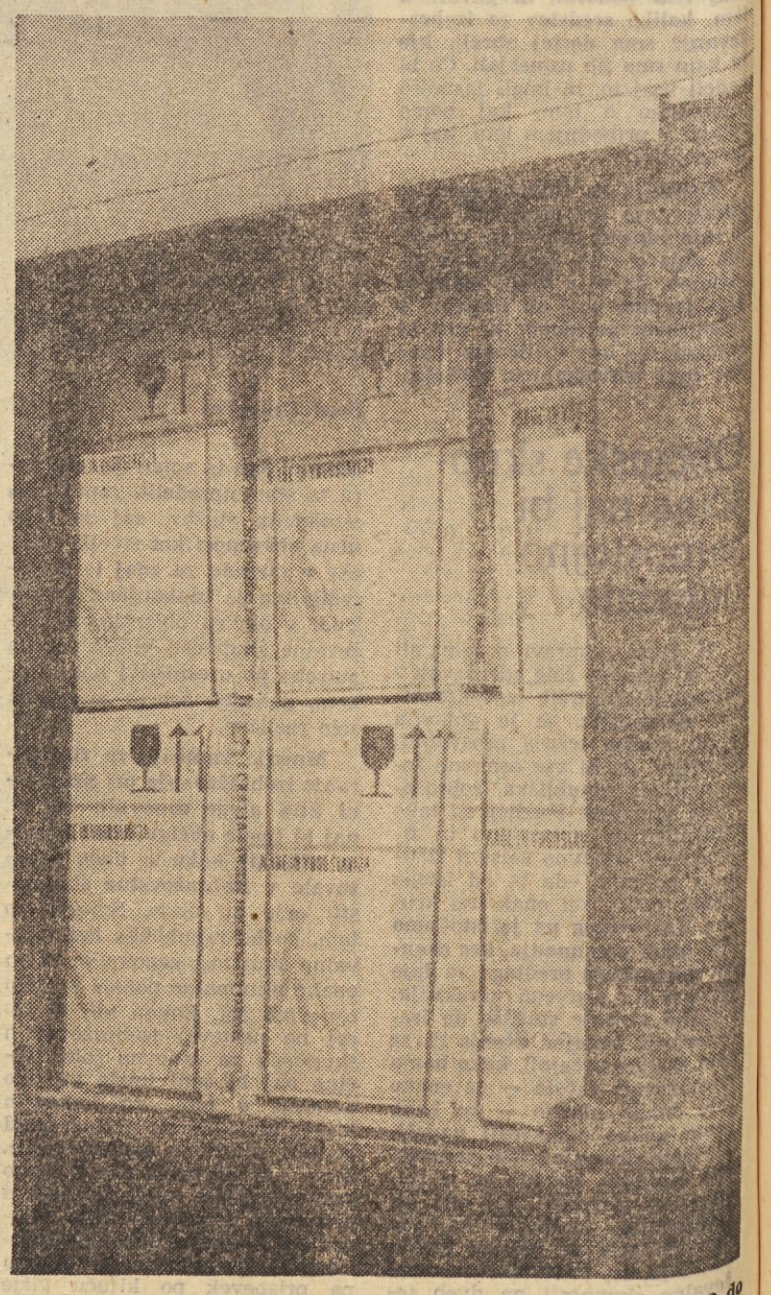

Vsak dan napolnijo v Tovarni gospodinjske opreme Gorenje 12 do 14 vagonov...

PRVE NITI POLIAMIDNE SVILE YULON ZA DOMAČO RABO

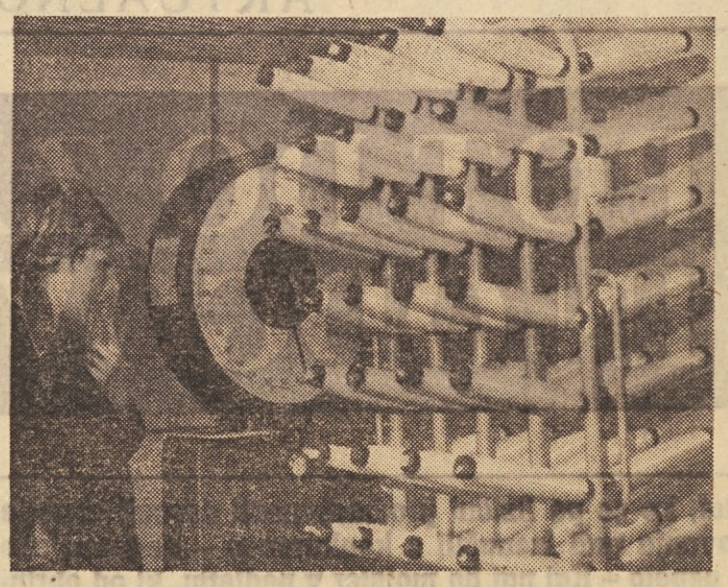

Embalaža — kosi, v katerih je poliamidna svila YULON

Korak, ki ga je napravila Kemična tovarna Moste pri osvajanju nove proizvodnje poliamidne svile YULON ali tako imenovanega perlona, ki so ga naši potrošniki spoznali že pred leti, lahko beležimo v analih naše kemične industrije, saj je to pravzaprav prva tovrstna tovarna v Jugoslaviji.

Prve niti poliamidne svile YULON so stekle 15. avgusta. 250 delavcev, kolikor jih zaposlujejo v novi tovarni, se trudi ob pomoči strokovnjakov firme VICKERS-ZIMER AKTIENGESELLSCHAFT, da dosežejo čim boj utečeno in kakovostno proizvodnjo poliamidne svile, ki predstavlja surovinsko bazo za vso tekstilno in svilarsko industrijo, kar pomeni, da napredek nove tovarne za poliamidne svile pogojuje tudi napredek celotne tekstilne oziroma svilarske industrije pri nas.

V avtomatizirani tovarni bo torej zaposleno le malo delavcev, vendar pa bodo zmogljivosti te tovarne precejšnje — 1150 ton yulona, kar predstavlja 6 milijard S-din bruto dohodka oziroma bo ostalo za sklade podjetja skoraj 2 milijardi S-dinarjev.

Kako je prišlo do gradnje nove tovarne?

Kemična tovarna v Mostah je nedvomno ena najstarejših tovrstnih tovarn v državi. Zastarele zmogljivosti za proizvodnjo aluminijevega hidrata iz boksita so pripeljale kolektiv te tovarne do razmišljanja, kako pričeti z uvajanjem sodobnejše proizvodnje.

Leta 1959 so se torej odločili za gradnjo tovarne poliamidne svile. Seveda, začetek ni bil lahek. Na natečaj, ki ga je razpisala banka, se je prijavilo precej kandidatov za gradnjo takšnih tovarn. Odločitev ni bila hitra. Čakali so vse do aprila leta 1964. Toda tudi kasneje ni šlo vse gladko. Reforma je namreč pretila, da se vsaj za čas ustavijo dela, zaradi ustavitve kreditov, ki jih je dajala Splošna gospodarska banka v Ljubljani. Nekaj časa so bile torej razmere nejasne, predvsem zaradi pomanjkanja investicijskih sredstev iz bančnih virov. Če kolektivu Kemične tovarne ne bi v teh težavnih trenutkih priskočila na pomoč tekstilna podjetja, potem bi danes ne mogli govoriti o novi proizvodnji poliamidne svile YULON. Morda je prav, da ob tej priložnosti imenujemo vsa tista podjetja, ki so pokazala razumevanje do težav Kemične tovorne pri izgradnji novega obrata. V prvi fazi pomoči niso odrekla podjetja: »Svila«, Maribor, »Sukno« Zapuže, »Toper« Celje, »Delta« Ptuj, MTT Maribor, »Vezenina« Maribor, »Novoteks Novo mesto«, »Volna« Laško, »Predilnica« Litija, »Induplati« Jarše, Tovarna volnenih odej Škofja Loka, Tekstilna tovarna Prebold, »Mura« Murska Sobota, »Indopol« Otiški vrh, podprle pa so jih tudi nekatere moščanske tovarne: Tovarna celuloze in papirja Vevče, »Izolirka« in »Arbo« tovarna kemične industrije Podgrad.

Vendar pa podpore, poleg slovenskih tekstilnih tovarn, niso odrekla tudi podjetja iz drugih republik. V drugi tako imenovani etapi pomoči so se odzvala podjetja: »Nonča Kamišova« Titov Veles, »Stevan Dukić« Zemun, »Prizrenka« Prizren, MTČ Čakovec, VIS Varaždin, »Šik« Sarajevo, »Hempro« Beograd, »Niva« Novi Sad, »Jadran« Zagreb ter še nekatera slovenska podjetja: ponovno »Svila« Maribor, »Pletenina« Ljubljana, »Beti« Metlika in »Commerce« Ljubljana.

Skratka, okoli 30 podjetij je torej v kritičnem trenutku prispevalo okrog 700 milijonov S-din, medtem ko so ves investicijski znesek približuje 6 milijardam starih din. Vendar ne samo solidarnost, iz posojil, ki so jih dala podjetja, je videti tudi velik interes, ki so ga podjetja pokazala za novi izdelek. Seveda bo glede na relativno majhno proizvodnjo in ob precejšnjih izvoznih obveznosti (50 % letne proizvodnje) tovarna le delno ustregla vsem interesentom. Vsekakor pa bodo pri nabavah imela prednost tista tekstilna podjetja, ki so posodila denar za izgradnjo nove tovarne, kajti v Kemični tovarni računajo na njihovo sodelovanje tudi v prihodnje. Odločili so se namreč, da bodo gradili nov obrat, ki bo dopolnjeval sedanjega, s čimer bodo povečali proizvodne zmogljivosti na 4000 ton poliamidne svile letno. Do take odločitve so prišli z upoštevanjem dejstva, da smo do sedaj v Jugoslaviji letno uvažali okrog 4000 ton poliamidne svile, kar pomeni, da 1150 ton, kolikor znaša proizvodnja nove tovarne, ne bo zadostovalo za potrebe domače industrije, zlasti ne, ker je pri tem treba računati še na 50 % izvoz od proizvedene količine.

Nič manj ni k odločitvi za izgradnjo druge faze tovarne vplivalo dejstvo, da se proizvodnja poliamidne svile v naši državi izplača neprimerno bolj kot uvoz, pa tudi, da bo s sedanjo količino proizvodnje kritih le ena osmina jugoslovanskih potreb, medtem ko bo sedem osmin še nadalje potrebno kriti iz uvoza. Seveda je na tako odločitev kolektiva vplivala tudi znatno ugodnejša cena izdelka, proizvedenega doma. Za ceno uvoženega izdelka (deviznih sredstev) je namreč mogoče preskrbeti tekstilnim podjetjem šestkratno količino izdelka, proizvedenega doma iz uvožene surovine — kaprolaktama. Skratka, tudi druga faza izgradnje tovarne bo vsekakor v korist ne samo tovarni, temveč nasploh tekstilni industriji, ki bo tako prihranila znatna devizna sredstva.

Vendar, čeprav je predvideno povečanje zmogljivosti proizvodnje poliamidne svile, bo uvoz surovin tudi ob povečanju zmogljivosti še nadalje potreben. Uvoz kaprolaktama je namreč nujen, ker bi bila proizvodnja rentabilna šele pri letni proizvodnji okrog 20.000 ton, medtem ko v svetu danes gradijo tovarne, katerih letna proizvodnja znaša več kot 60 tisoč ton.

Naj na koncu še zapišemo, da so delovni pogoji v novi tovarni odlični, to pa narekuje tudi sam tehnološki postopek, ki v tej tovarni zahteva izredno natančne klimatske pogoje. V obratu morata biti stalno enaka temperatura in vlaga zraka, za kar skrbijo avtomatske naprave, veliki ventilacijski jaški, ventilatorji, naprave za ogrevanje in hlajenje itd. Kako pomembno vlogo imajo klimatske naprave v novi tovarni, pove podatek, da te naprave obsegajo skoraj 30 odstotkov tovarniške prostornine.

Zanimiva je tudi vest, da bo celotna letošnja proizvodnja poliamidne svile YULON namenjena domači tekstilni industriji, kajti z realizacijo izvoznega programa bodo pričeli šele prihodnje leto. Kolektiv Kemične tovarne se je med drugim tudi odločil, da s svečano otvoritvijo na dan republike — 29. novembra proslavi novo pridobitev tovarne in naše kemične industrije.

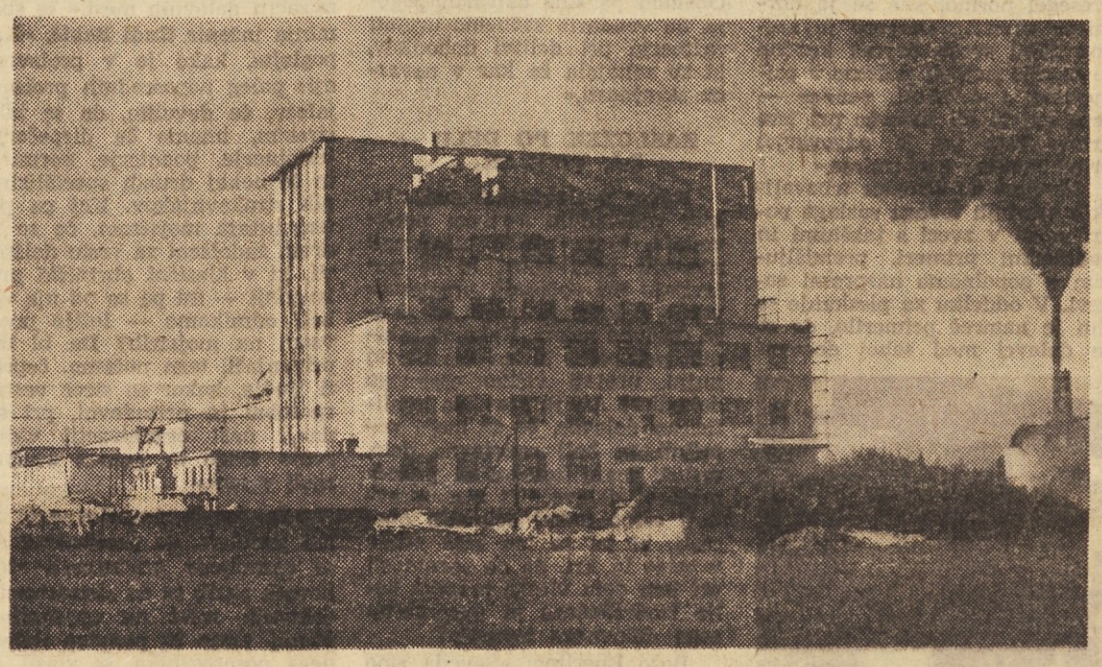

Novi moderni obrati za proizvodnjo poliamidne svile »YULON«

TA PROSTOR SMO ODSTOPILI KEMIČNI TOVARNI LJUBLJANA-MOSTE

VELETRGOVINA

mercator

Ljubljana

obvešča cenjene potrošnike in poslovne prijatelje, da se je 26. julija 1966 pripojilo KOMUNALNO PODJETJE »SADJE ZELENJAVA-TRGOHLAD« ter posluje kot:

VELETRGOVINA

mercator

Ljubljana
Poslovna enota: »Tovarna mesnih izdelkov«
Ljubljana, Mesarska ulica 1

VELETRGOVINA

mercator

Ljubljana
Poslovna enota: »Hladilnica«
Ljubljana, Poljanska 46/a

VELETRGOVINA

mercator

Ljubljana
Poslovna enota: »Sadje zelenjava«
Ljubljana, Poljanska 46/a

PODJETJE si bo tudi v bodoče v razširjeni obliki poslovanja trudilo s svojo dejavnostjo uspešno skrbeti za nemoteno in čimboljšo preskrbo potrošnikov.

GOSTINSKO PODJETJE

SIDRO
Piran

vabi

v novo odprto restavracijo PUNTA, Piran, ki ima poleg 200 sedežev v restavraciji še 200 sedežev na gostinskem vrtu ter urejeno parkirišče

SOLEA
mila

Tovarna Zlatorog Maribor

Za delo; za šolo in za izlete vas lepo obleče

modna hiša
LJUBLJANA — MARIBOR

NAMA LJUBLJANA

V BLAGOVNICI S STANOVANJSKO OPREMO
NAMA, WOLFOVA 1
NA IZBIRO
V PRITLIČJU:

- sobno in kuhinjsko pohištvo, modernih in klasičnih oblik
- oblazinjeno pohištvo: kavči, otomane, fotelji
- vzmetnice, žimnice »jogi«
- kuhinjske in sobne mize, stoli
- šivalni stroji

NAKUP POHIŠTVA IN GOSPODINJSKIH APARATOV TUDI NA POTROŠNIŠKI KREDIT!
10-ODSTOTNI POPUST PRI PLAČILU Z DEVIZAMI.

nama LJUBLJANA

POT DO ZAUPANJA IN ODGOVORNOSTI

Zdaj, ko so po fizični produktivnosti dosegli srednjeevropsko povprečje, bi se tudi po ekonomičnosti poslovanja radi izenačili s konkurenco – Nerazmejene pristojnosti pomenijo poglavitni vzrok, da jim to še ni uspelo – Kaj naj bo mojster v podjetju, ki od obrtniške vse bolj prerašča v industrijsko proizvodnjo: priganjač ali svetovalec, organizator dela?

Prav nič posebno zaskrbljujočega se ne dogaja v trboveljskih strojnih tovarnah, saj imajo dovolj dela, produktivnost pa tudi takšno, da se z njo — ob treh prostih sobotah v mesecu — vključujejo v srednjeevropsko povprečje. Vendar se ob tem niso uspavali, čeprav bi se naposled in vsaj trenutno tudi lahko, saj to ugotavljajo v času, ko zlagoma spreminjajo tudi strukturo proizvodnje, kar seveda tudi ne gre brez težav. Navzlic temu pa malone iz slehernega pomenka s komerkoli v podjetju izveš, da bi lahko delali veliko bolje in uspešneje, če bi razrešili še neke druge »malenkosti«.

O tem, kar izpričuje njihovo zrelost, da so namreč zaskrbljeni za svojo perspektivo ob sicer ugodnih finančnih in drugih pokazateljih, sem se pogovarjal z direktorjem STT inžinirjem Rudijem Babičem, predsednikom delavskega sveta Mirkom Tržanom in predsednikom upravnega odbora Božom Eberlincem.

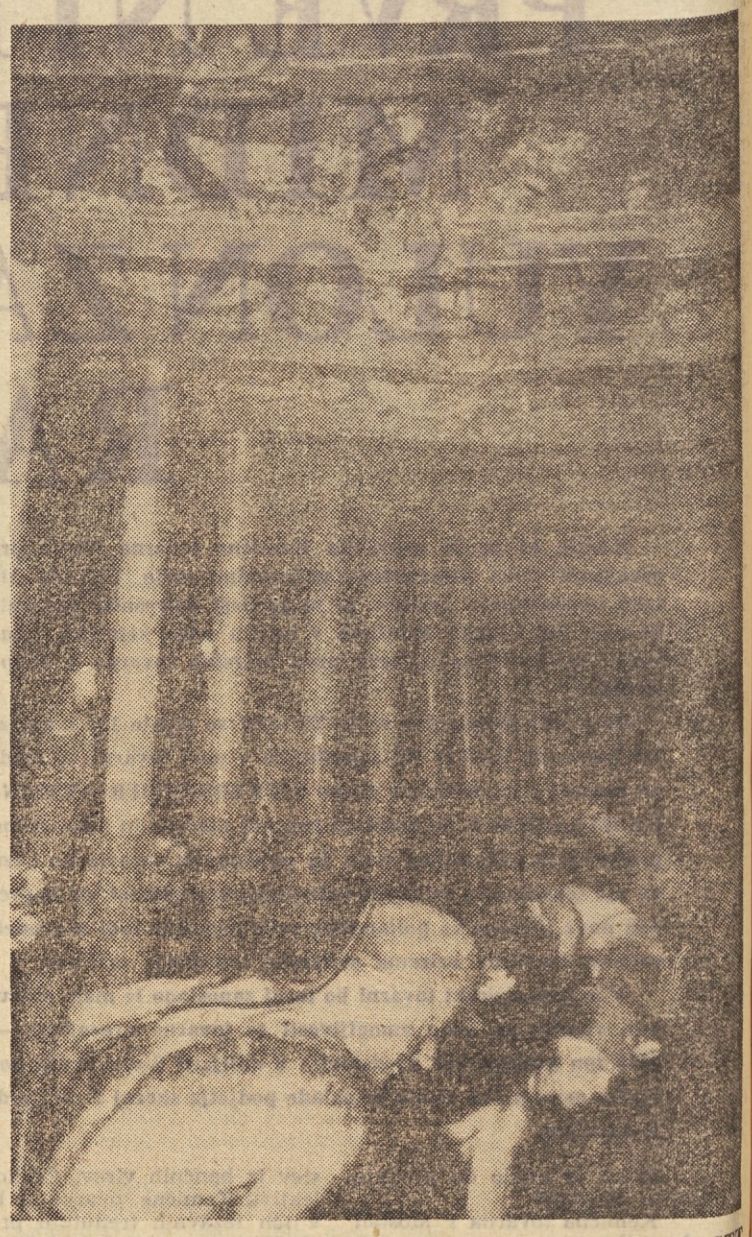

V naših rudnikih vse bolj pogosto uporabljajo stojke, izdelek STT

Namesto »uvoda za ogrevanje« bi navedel samo tale dva podatka:

V podjetju so že dolgo časa prepričani, čeprav vse doslej za to niso imeli pravih dokazov, da so nerazmejene pristojnosti poglaviten vzrok, zakaj še ni zares zaživelo samoupravljanje v delovnih enotah in da je iz enakih vzrokov, tokrat kot posledica neurejene sistemizacije delovnih mest, zelo težko govoriti o osebni odgovornosti posameznikov, še zlasti pa vodilnih delavcev.

Dokončno pa jih je o tem prepričala anketa, s katero je kolektiv mimo vsega drugega — povedal tudi svoje mnenje o načinu vodenja podjetja. Štiri petine anketiranih se je izreklo proti politiki »čvrste roke« in vojaške discipline. Prav to pa zagovarja naslednja petina anketirancev, med katerimi so samo nižji vodstveni delavci, predvsem mojstri.

Kakorkoli si vsebina teh dveh informacij na videz nasprotuje, le ni tako. Gre namreč za to, po kakšni poti priti do takšne organizacije dela v STT, da bodo jasno razmejene delovne obveznosti slehernega posameznika, še posebej pa »delokrogi« organizatorjev proizvodnje na eni strani in drugič: kako ob razmejenih pristojnostih samoupravnih organov razvijati in poglabljati samoupravljanje v delovnih enotah. Z drugimi besedami: **pri ljudeh je treba ustvariti zaupanje, da se bodo skupnih dogovorov dosledno držali in pri tem uporabljali enaka merila za vse. Če pa že so takšna merila, potem je veliko laže spregovoriti o odgovornosti tistih posameznikov, ki svojega dela ne opravljajo tako, kakor bi ga lahko, oziroma bi ga morali.**

NORME — »NA NIČLI«

Inženir Rudi Babič pripoveduje:

»Ljudem smo povedali, da norm nihče ne bo strigel, da jih bomo spreminjali samo tedaj, če bi se občutneje spremenila organizacija dela in proizvodnja. Dogajali so se primeri, ko je delavec tudi dva ali trikrat presegel normo, ker se je normirec uštel... Delavec je vseeno dobil svoje, čeprav končno to ni bilo najbolj pošteno v primerjavi z ostalimi, vendar — česa naj bi bil delavec pri tem kriv? Zato pa je odgovarjal pravi krivec — normirec.«

Medtem ko direktor trboveljskih strojnih tovarn razlaga podrobnosti v zvezi s takšnimi in podobnimi primeri, premišljujem o popolnoma nasprotni zadevi. V oddelku za pleskanje se jim je namreč primerilo, da so se delavci med seboj dogovorili, da bodo počasneje delali, ker v podjetju tako ali tako nimajo nikogar drugega, ki bi namesto njih opravil to delo. S tem naj bi ali izsilili ugodnejšo normo ali pa dosegli dovoljenje za nadurno delo, kajti nepleskanih stojk podjetje ne bi moglo prodati... Zgodilo pa se je drugače. Direktor podjetja je bil tisti, vsaj tako pravijo, ki je predlagal, naj bi mesec dni prizadete delavce pustili pri miru, naj delajo, kar hočejo. Podjetje zaradi tega ne bo propadlo, če bo prodalo nekaj manj stojk, delavci pa se bodo najbrž zamislili, ko bodo dobili na pol prazne kuverte. Tako se je tudi zgodilo... Pobudniki takšnega delovnega »dogovora« so se razen tega med tovariši tudi osmešili in le malo je manjkalo, da niso bili — tepeni!

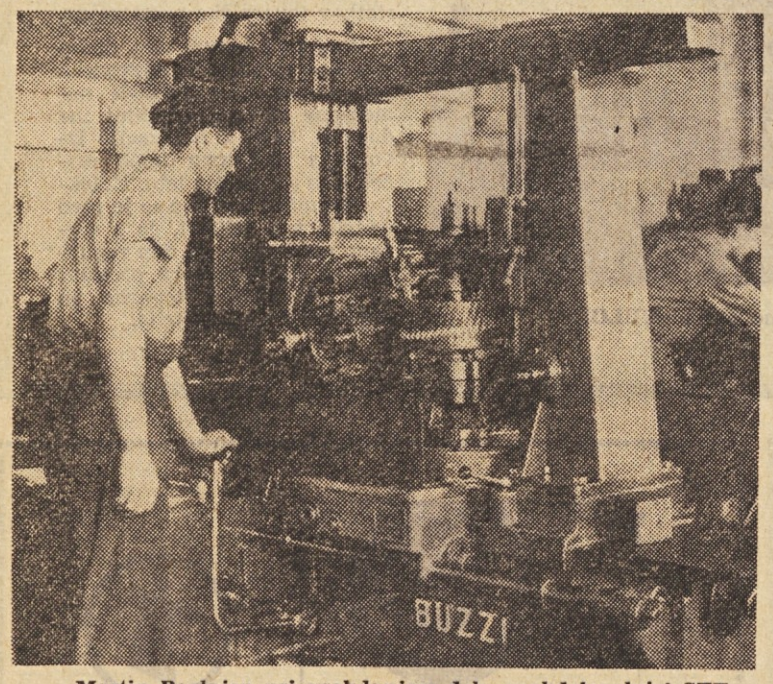

Martin Poglajen pri vsakdanjem delu v obdelovalnici STT

● **Omenjena primera dokazujeta, kako so dosegli, da so norme postale svetinja, da je prav zavoljo tega produktivnost nenehno naraščala, samo v zadnjem letu kar za 33 odstotkov. Res pa je, da so takšno gibanje močno podprli še s progresijo pri delitvi osebnega dohodka.**

»No, zdaj smo se dogovorili, da norme postavimo nazaj na ničlo,« pravi **Božo Eberlinc.** »Se pravi, da je povprečno doseganje norm 133 po novem samo 100, vendar se v enakem razmerju poveča tudi osebni dohodek. Progresijo pri delitvi zaslužkov pa smo tudi obdržali. Tako delavec ni prizadet, čeprav drži, da so norme bolj napete in tako še bolj »preganjajo« naše ljudi, kakor jih pač preganja sleherna takšna zadeva. Obenem pa smo ustvarili pogoje, da vendarle začnemo urejati razmerja pri delitvi dohodkov, ki so zahajala že kar v nevarne skrajnosti.«

ZASLUŽEK PO DELU — DA, VENDAR...

Kakor v slehernem podjetju, kjer prevladuje serijska proizvodnja, tudi v STT, niso znali razrešiti problemov, ki se pojavljajo pri občasnih premestitvah z delovnega mesta na druga delovna mesta. Kako ob takšnih primerih, ki so marsikdaj nujni, urejati višino osebnega dohodka? Ali je prav, da kvalificiran delavec, če že mora poprijeti za bolj enostavno delo, zasluži manj kot pa na primer priučeni delavec, ki zna opravljati samo nekaj delovnih operacij, ki pa so mu zato prišle v meso in kri, da po spretnosti pri tem delu visoko presega bolje izobraženega in usposobljenega delovnega tovariša?

Božo Eberlinc: »Seveda smo za delitev po delu, vendar tudi za pravična razmerja pri delitvi. Zdaj, ko imamo zelo napete norme, je veliko manjša možnost, da bi jih še naprej tako visoko presegali nekvalificirani in priučeni delavci. Pridobili so si sicer zavidljivo ročno spretnost, vendar ima tudi ta svoje meje. Razmerja v delitvi osebnih dohodkov pa so se podirala predvsem na račun visokega preseganja norm pri teh delavcih. Zdaj pa je tako, da je večja gotovost, da bomo obdržali razmerja med 15 kategorijami delovnih mest, kolikor jih imamo. Če se bo zdaj zgodilo, da bi moral kvalificirani delavec opravljati nekvalificirano delo, torej lažjo grupo, kakor pri nas pravimo, bo normo veliko laže dosegel, ker se bo bolj s pametjo lotil dela in navzlic pomanjkanju ročne spretnosti za določeno konkretno delo, ki ga ni vajen, laže dosegel in presegel normo, ki pa je — kot že rečeno — sorazmerno zelo visoko postavljena. **Vsak naš nekvalificiran in priučen delavec pa dobro ve, da kvalificirani delovni tovariši samo izjemoma in v nujni potrebi opravljajo njihovo delo, da se torej izplača potruditi do večjega znanja, da bi tudi sami lahko prevzemali zahtevnejša dela — težje grupe, pri katerih je tudi zaslužek višji.** To še toliko bolj, ker vemo za primere, ko so izjemoma spretni in nadarjeni nekvalificirani in polkvalificirani delavci občasno opravljali tudi zahtevnejša dela, pa so vseeno komaj dosegali norme, ki pa so bile za tretjino nižje od sedanjih.«

KAJ NAJ POMENI MOJSTER?

Že uvodoma sem zapisal, da se predvsem mojstri zavzemajo za politiko čvrste roke, za železen red in disciplino. Zdaj, ko je — kakor pravijo — poskrbljeno za bolj realna razmerja pri osebnih dohodkih, pa bi bilo vseeno zanimivo, predvsem pa koristno vedeti odgovor na vprašanje, kaj naj na primer pomeni mojster, kakšna je ali naj bi bila njegova vloga v procesu organizacije proizvodnje?

»To je bilo eno od izhodišč naših razmišljanj o novi sistemizaciji delovnih mest,« se spominja inženir **Rudi Babič.** »Kar poglejte, kako je v proizvodnji: poleg neposrednih proizvajalcev, če dovolite, da se tako izrazim, imamo še dispečerje, terminerje, poenterje, normirce in še nekaj drugih specializiranih strokovnjakov. Kaj pa potem ostaja mojstrom, če so že drugi zadolženi za vrsto dolžnosti, ki v klasični obrtniški proizvodnji — mi pa se od nje vse bolj odmikamo — ležijo predvsem na mojstrih? Da bi bili priganjači, tega nočemo, čeprav ti ljudje, kakor so sicer vestni, sposobni in prizadevni, pri sedanji naši organizaciji vidijo svojo vlogo in pomen zvečine zgolj v tem.«

»Ja, to je jugoslovanski in naš problem, da pravzaprav niso razmejene pristojnosti strokovnih služb in da sistemizacija delovnih mest ne opredeljuje dovolj vloge in pomena slehernega posameznika, še zlasti, če je na vodilnem položaju,« nadaljuje **Mirko Tržan.** »Ker pa je tako, so še vedno najslabše nagrajevani ravno organizatorji proizvodnje, torej tisti, na katerih leži največja skrb, da delo poteka v redu. Prav zato je zdaj naša največja skrb, kako razrešiti tudi ta problem. Zavedamo se namreč, da gre pri tem razen za osebne dohodke teh ljudi, ki jih bo seveda potrebno precej izboljšati, predvsem za večjo učinkovitost pri delu podjetja, za bolj ekonomično poslovanje, po katerem se še ne moremo primerjati s konkurenco, kakor se na primer lahko po produktivnosti. Prav k temu pa največ lahko doprinesejo organizatorji proizvodnje od mojstrov navzgor in obratno od direktorja navzdol.

Zanima vas naša aktivnost pri izboljševanju notranje organiziranosti v podjetju. Tisto, kar smo storili glede delitve osebnega dohodka in sploh s politiko norm, pomeni šele prvo, najnižjo stopnico, vendar dovolj trdno osnovo, da na njej gradimo naprej. Prav v tem času pa na primer razmišljamo o novi organizaciji podjetja, kar pogojuje tudi spremembo statuta. Pri obojem nam strokovno pomaga Inštitut za sociologijo ljubljanske univerze. Za takšno pot smo se odločili zato, ker nepristranski opazovalec — strokovnjak pred seboj nima konkretnih obrazov, ampak izhaja iz nalog in potreb službe, oziroma posameznikov.«

ODGOVORNOST JE LE POREDKO KOLEKTIVNA!

Na hitro pregledujem osnutek novega statuta STT Trbovlje. Največ novosti, oziroma sprememb je v poglavju, ki govori o organizaciji podjetja. Odločiti se bo treba o takšnih vprašanjih, kot so na primer naslednja: kam naj »spada« zunanja trgovina, naj predstavlja samostojen sektor kot zdaj ali pa le oddelek v komerciali? Naj bo razvojni oddelek samostojen ali pa v okviru tehničnega sektorja? Naj bo nabava še naprej vključena v tehnični sektor ali pa v komercialo, itd.

»Težave ob tem bodo nujne,« pravi inženir Rudi Babič. »Ljudje smo pač ljudje in najprej gledamo nase in skozi lastno pespektivo. Vsaka sprememba na omenjenih področjih pa nujno prinaša spremembo ranga na lestvici vodilnih, čeprav ni nikjer rečeno, da bi se ali da se bo zaradi tega spremenil osebni dohodek tistih, ki bi od šefa sektorja ‚padli' na vodjo oddelka. So pa argumenti, ki govorijo za novo organizacijo in seveda tudi nasprotni dokazi. Gledano skozi interese podjetja kot celote pa se moramo dokopati do take organizacije, ki bi nam omogočala uspešnejše delo, še predvsem pa večjo ekonomičnost pri poslovanju. Samo enostransko razreševanje problemov, na primer pospeševanje produktivnosti, lahko namreč postane hudo dvorezno, če zavoljo tega vsa ostala prizadevanja za izboljšanje gospodarjenja potisnemo na stranki tir. Nekaj takega pa bi se pri nas skorajda zgodilo. Najbrž tudi zato, ker zdaj samo okvirno vemo, za kaj kdo odgovarja.«

»Ves čas govorimo predvsem o vzrokih, ki vas k temu silijo, skratka o vsem mogočih ozadjih dejstva, da ste ob sicer ugodnem položaju podjetja vseeno resno zainteresirani, da bi se čimbolj zavarovali pred morebitnimi težavami v prihodnosti; da predvidena organizacija podjetja pomeni eno teh ‚varovalk'. Kako pa v praksi uresničujete vaša stališča in težnje?«

Mirko Tržan: **»Kolektiv se je izrekel za kolektivno delo, za točno razmejene dolžnosti in odgovornosti. Če pa je tako, potem je zelo poredko mogoče govoriti o kolektivni odgovornosti, saj so zadene le načelne odločitve o neki konkretni politiki, za katero se kolektiv kot celota odloči. Tudi za izvajanje take politike pa je nekdo odgovoren. Prav zato smo, v zvezi s spremembo statuta, še posebej anketirali vse vodilne delavce od šefov oddelkov navzgor in jih povprašali za njihovo mnenje o novi organizaciji podjetja. Sam nekaj bi povedal: nič ne vem in za zdaj niti jaz niti samoupravni organi tudi nočemo vedeti, kako se odvijajo razprave med vodilnimi delavci. Sklenili smo namreč, da bomo kot samoupravni organ zavzeli svoje stališče do že izoblikovanih predlogov, kar bo veliko lažje, predvsem pa v političnem pomenu besede tudi bolj učinkovito, kot pa da bi se vključevali že v sedanje, predhodne razprave. Vnaprej pa smo jim povedali, kaj želimo, oziroma moramo doseči. Kako naj bi prišlo do želenega cilja, naj pa najprej sami povedo, saj so strokovnjaki! Če bo njihov predlog ustrezal interesom podjetja kot celote, ga bomo potrdili, sicer pa bo treba začeti znova. Upam, da do tega ne bo prišlo.«**

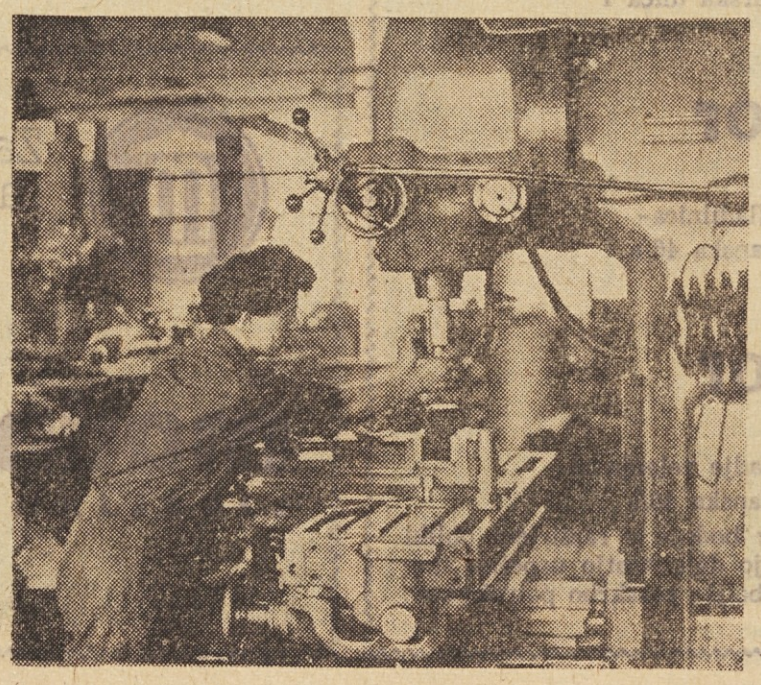

»Kaj pa je spet narobe?« se vprašuje Ema Kozolé

ČEPRAV BREZ KONCA...

Pomenek v STT pravzaprav ni razkril kdove koliko konkretnih rešitev, kako pravzaprav izboljšati organizacijo dela v podjetju in kako mislijo zaostriti odgovornost slehernega posameznika. Najbrž pa je dovolj jasno nakazal pot, kako se temu približujejo. To pa gotovo pomeni dragoceno izkušnjo ne le zanje, pač pa tudi za mnoge druge delovne organizacije, ki se srečujejo s podobnimi problemi, pa ne vedo, kje in kako naj bi se jih lotili.

MILAN GOVEKAR